

SOVYET SOSYAL-EMPERYALİZMİ DİZİSİ

I

Kruşçev-Brejnev Dönek Kliğinin Karşı-Devrimci Hükümet Darbesi

AYDINLIK
YAYINLARI

SOVYET SOSYAL-EMPERYALİZMİ DİZİSİ — I

KRUŞÇEV-BREJNEV DÖNEK KLİĞİNİN KARŞI-DEVRİMCİ HÜKÜMET DARBESİ

SOVYET SOSYAL-EMPERYALİZMİ DİZİSİ
1

Kruşçev-Brejnev Dönek Kliğinin Karşı-Devrimci Hükümet Darbesi

AYDINLIK
YAYINLARI

Birinci Baskı: Ekim 1976

AYDINLIK

YAYINLARI

No: 29

Sorumlu Yönetmen
Meriç Özeller

Yönetim Yeri
Nuruosmaniye Cad. 34/204
Cağaloğlu - İstanbul

Yazışma ve İsteme Adresi
P. K. 242 Aksaray - İstanbul

Dizgi ve Tertip
Kent Basımevi

Baskı
Ören Basımevi

İÇİNDEKİLER

Sovyet Sosyal-Emperyalizmi Dizisine
Genel Önsöz 7

Sosyalizmin Temel Ölçütü Devlet Mülkiyeti Midir? 13

Lenin ve Stalin Döneminde SSCB'de Üretim İlişkilerinin Durumu 18

Sosyalist Toplumun Normal Gelişme Yönü Nedir? 23

Kapitalizme Geri Dönüş Tehlikesinin Kaynakları Konusunda Lenin'in Görüşleri 25

Stalin Döneminde Parti İçinde Burjuva Yolcularına Karşı Sınıf Mücadelesi 35

Revizyonizme Karşı Mücadele ve Kapitalizme Geri Dönüşü Önleme Konusunda Yapılan Hatalar Nelerdi? 39

İkinci Dünya Savaşından Sonra Yeniden Güçlenen Yeni Burjuva Unsurlara Karşı Stalin ve Malenkov'un Mücadelesi 44

Devrimci Taktiklerin Eksikliği ev İdeolojik Karşı-Devrim 53

Burjuvazinin Açık Saldırıya Geçişi:
SBKP'nin. 20. Kongresi 61

1957'de Merkez Komitesinde Burjuva ve Proleter Karargahları Arasında Son Önemli Boy Ölçüşme 65

Örgütsel ve İdeolojik Alanlarda Karşı-Devrimin Tamamlanması:
1956'daki 20. Kongreden 1961'deki 22. Kongreye 74

SOVYET SOSYAL-EMPERYALİZMİ DİZİSİNE

GENEL ÖNSÖZ

Sovyet sosyal-emperyalizminin incelenmesinde temel mesele, Lenin'in emperyalizm teorisini Sovyetler Birliği'ne uygulamaktır. Lenin, **«Emperyalizmin iktisadî özü incelenmedikçe günümüzdeki savaşları ve günümüz siyasetini kavramanın ve değerlendirmenin mümkün olmadığını»** belirtmiş ve **«Emperyalizmin en derin iktisadî temelinin tekelcilik olduğunu»** göstermişti. Tekelci kapitalizm, gerek içte ve gerekse dışta «Tam tekel» kurma yönünde sınırsız bir atılım demektir. Dolayısıyla bu temel üzerinde, emperyalist ülkelerin siyasi hegemonyacılığı, dünyayı nüfuz alanları şeklinde paylaşma ve yeniden-paylaşma çabaları yükselir. **«Emperyalizmin çok önemli bir**

özelliği, hegemonya peşinde koşan büyük devletler arasındaki rekabettir.» Bu rekabet, son tahlilde, emperyalist siyasetin bir uzantısı olan emperyalist savaşlarla çözülür. Bu yüzden emperyalizm var oldukça savaş kaçınılmazdır; Stalin'in dediği gibi, **«Savaşların kaçınılmazlığını ortadan kaldırmak için, emperyalizmi ortadan kaldırmak gerekir»**. İçte ve dışta malî sermayenin hakimiyeti demek olan, «kendi» ülkesinin halkını ve diğer ülkeleri amansızca yağmalayarak ayakta duran emperyalizm, **«Asalak ve çürüyen (can çekişen) kapitalizm»**dir; kapitalizmin bütün hastalıklarının ağırlaşmasını, iktisadî dengesizliklerin artmasını, üretim buhranlarının şiddetlenmesini, üretken sektörlerin daralmasını ve üretken olmayan sektörlerin şişmesini, işsizliği, enflasyonu, vergi yükünün artmasını, iç ve dış borçların yığılmasını, teknolojik gelişmenin yavaşlamasını beraberinde getirir. Kapitalist toplumun bütün iç ve dış çelişmelerini keskinleştiren emperyalizm, bu nedenle, **«Proletarya devriminin arifesidir»**. Siyasi planda sınırsız bir gericilik ve vahşetle belirlenen emperyalizmin, bu gibi yöntemlerle, kendi kaçınılmaz yıkılışını önlemesi, halk kitlelerinin direnişini sonsuzluğa kadar bastırması mümkün değildir. «Sovyet Sosyal-Emperyalizmi Dizisi»nin başlıca bölümleri, Sovyetler Birliği ile ilgili çeşitli olguları bu mantık temelinde ele alacak ve sistemleştirecektir. Bu dizinin elinizdeki birinci broşürden sonra yayınlanacak olan diğer broşürleri şunlardır:

İkinci Broşür: **Sovyet sosyal-emperyalizminin iktisadî temeli, tekelci devlet kapitalizmidir.** (Sosyalist mülkiyetin kapitalist devlet mülkiyetine dönüşmesi; kâr amacının her şeye hakim kılın-

ması; üretim araçlarının, bürokrat-burjuva yöneticilerin elinde bulunması; işgücünün bir meta haline gelmesi; sömürüyü yoğunlaştırmayı amaçlayan ikramiye sistemi; Amerikan Taylor sisteminin daha azgın bir kopyası olarak 'Şçekino Deneyi'; tekelci devlet kapitalizminde sermayenin daha da merkezîleşmesi ve yoğunlaşmasının ifadesi olarak, 'sanayi kombinaları' ve 'üretim kombinaları'; bölüşüm ilişkilerinin kapitalist niteliği: artı - değerin faşist devlet ile işletme müdürleri arasındaki pay edilmesi; Sovyet kapitalizminin genel karakteri.)

Üçüncü Broşür: **Sovyetler Birliği sermaye ihraç etmekte ve bunun etrafında bütün diğer emperyalist sömürü yöntemlerini geliştirmektedir.** (Sosyal-emperyalist sömürünün temeli olarak devlet eliyle sermaye ihracı; bu sermaye ihracının beraberinde getirdiği pazar kavgası ve hammadde talanı; Sovyet sömürü ağının derinleşmesi; sermaye ihracının yeni biçimleri olarak 'anonim şirketler' ve 'uluslararası sosyalist mülkiyet'; bir iktisadî ilhak örneği: sosyal-emperyalizmin tam tekel alanı COMECON; COMECON içinde ve dışında Sovyet enerji tekeli; Sovyet tekelci sermayesi ile Batı tekelci sermayesi arasındaki ilişkilerde rekabetin ve tekelciliğin iç içe geçmesi; sosyal-emperyalizmin iktisadî teorilerinin eleştirisi; sosyal-emperyalizmin sızma ve yayılma yöntemlerinin özelliği hakkında birkaç söz.)

Dördüncü Broşür: **Sovyetler Birliği, bütün dünyada hegemonya peşinde koşan bir süper devlettir.** (Sovyet sosyal-emperyalizminin, gerek dünya çapındaki, gerekse tek tek ülkelerdeki baskı, teh-

dit, içişlerine müdahale, yıkıcılık ve saldırı faaliyetleri ile bu faaliyetlerini haklı çıkarmayı amaçlayan teorilerinin eleştirisi.)

Beşinci Broşür: **Sovyet sosyal-emperyalizmi, yeni bir dünya savaşı tehlikesinin esas kaynağıdır.** (Sovyet ekonomisinin askerîleştirilmesi; Sovyetler Birliği'nin çılgınca silahlanması; Sovyet savaş hazırlıklarının emperyalist, saldırgan karakteri; bu karakterin Sovyet askerî teorilerindeki yansıyışı; 1950'lerden bu yana iki süper devlet arasındaki kuvvet ilişkilerinde meydana gelen değişiklikler.)

Altıncı Broşür: **Sovyet sosyal-emperyalizmi, asalak ve çürüyen bir kapitalizmdir.** (Devlet kapitalizminin ve dünya jandarmalığının kaçınılmaz sonucu olarak çürüme ve asalaklık; 'tereyağı yerine top' siyaseti; üretim buhranlarının genel ifadesi olarak plan hedeflerine ulaşamamak; sanayide dengesizlikler ve hafif sanayideki gerileme; kapitalist Sovyet tarımının buhranı; iç ve dış borçların artması; işsizlik, vergiler ve enflasyon; Sovyet toplumunda her alanda yozlaşma belirtileri.)

Yedinci Broşür: **Başta Sovyet emekçileri olmak üzere bütün dünya halkları, Sovyet sosyal-faşizmini mutlaka yıkacaktır.** (Sovyet sosyal-faşizmi ve diğer ülkelerdeki savunucuları; Sovyet emekçi halkının mücadeleleri; Doğu Avrupa halklarının Sovyet tahakkümüne ve revizyonist burjuva diktatörlüklerine karşı mücadelesi; Batı Avrupa'da Sovyet tehdidine karşı artan uyanış; bütün dünya halklarının sosyal-emperyalizme karşı direnişleri.)

Sonuçlar: a) **Dünya emperyalist sisteminin iki temel direğinden biri olarak Sovyetler Birliği,**

b) Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin genel özeti.

Bu dizinin, sosyal-emperyalizm meselesinin devrimciler tarafından daha iyi kavranmasına, revizyonizme karşı mücadelenin her alanda yoğunlaştırılmasına ve bu meselenin geniş halk yığınlarına mal edilmesine yardımcı olacağını umuyoruz.

AYDINLIK

SOSYALİZMİN TEMEL ÖLÇÜTÜ DEVLET MÜLKİYETİ MİDİR?

Bugün Sovyetler Birliği'nde, hangi sınıf iktidardadır? Sovyet toplumunun altyapısını, hangi üretim ilişkileri oluşturmaktadır? Sovyet sosyal-emperyalizminin tahlilinde karşımıza ilk çıkan sorular bunlardır. Bu konuda revizyonistler, sosyalizmi devletçilik ile bir tutuyorlar. Bugünkü Sovyetler Birliği'nde merkezî bir devlet mülkiyetinin varlığını «sosyalizmin» kanıtı olarak ileri sürüyorlar. Böylece kafa karışıklığı yaratmış bulunuyorlar. Başka bir deyişle, onlar, mülkiyetin hukukî biçimine bakarak, üretim ilişkilerinin ve devletin niteliğini saptamaya kalkışıyorlar. Onların amacı, Sovyetler Birliği'nde Lenin ve Stalin zamanında var olan gerçekten sosyalist karakterdeki devlet mülkiyetinden tamamen farklı olarak, bugünkü Sovyet devlet mülkiyetinin emekçi halkın amansızca ezilmesi ve sömürülmesi için bir araç olduğunu örtbas etmektir. Dolayısıyla yukarıdaki iki sorunun doğru bir şekilde ce-

vaplandırılması, (1) devlet, devletçilik ve devlet mülkiyeti konusundaki revizyonist demagojilerin bertaraf edilmesini; (2) Marksist toplum tahlilinin ne olduğunun açıklığa kavuşturulmasını; (3) sosyalist bir ekonominin normal olarak nasıl bir gelişme seyri göstermesi gerektiğinin kavranmasını zorunlu kılmaktadır.

Revizyonistlerin iddialarının temelinde yatan şey, devleti «sınıflarüstü» bir varlık gibi gösteren burjuva devlet teorileridir. Bir ülkede hüküm süren toplum düzeninin altyapısını oluşturan üretim ilişkilerinin niteliğini, o ülkede var olan hukukî mülkiyet biçimlerine bakarak belirlemeye kalkışmak, tarihî materyalizme tamamen aykırıdır. Marks, mülkiyet ilişkilerinin mevcut üretim ilişkilerinin «hukukî ifadesi» olduğunu, daha 1859'da, **Ekonomi Politiğin Eleştirilmesine Katkı** adlı kitabının Önsözünde[1] söylemiş; gerek üretim ilişkileriyle mülkiyetin hukukî biçimlerini birbirine karıştırmamak gerektiğini bütün hayatı boyunca ısrarla belirtmişti. Gene Marks ve Engels, devlet mülkiyetinin niteliğini belirleyen şeyin, devletin sınıf karakteri olduğunu göstermişlerdi. Marks, bu konuda şöyle yazıyordu:

> «... Zengin sınıflar iktidarda oldukça, herhangi bir millîleştirme, sömürünün ortadan kalktığını değil, fakat sadece sömürü biçiminde bir değişiklik olduğunu gösterir...»[2]

Engels ise, iktidarda hangi sınıfın bulunduğuna ve üretim ilişkilerinin gerçek niteliğine bakmaksızın devlet mülkiyetini sosyalizm ile bir tutarak işçi sınıfını aldatmaya çalışan burjuva ideologlarının maskesini, şu sözlerle düşürüyordu:

> «... Son zamanlarda, Bismark'ın sanayi işletmelerini devletleştirmeye girişmesinden bu yana,

şurada burada tamamen bir uşaklık derecesine düşecek kadar yozlaşan bir çeşit sahte sosyalizm ortaya çıkmış bulunuyor. Bu sahte sosyalizm, bütün devletleştirmeleri, hattâ Bismarkvarî devletleştirmeleri bile, kestirmeden 'sosyalist' ilan ediyor. Eğer devletin bütün sanayiyi devralması sosyalizm sayılacaksa, o zaman Napolyon ve Metternih de sosyalizmin kurucuları arasında sayılmalıdır...»[3]

Engels, «modern devlet» sözüyle kapitalist sınıfın iktidarda olduğu bir toplum düzenini ve devleti kastettiği aşağıdaki satırlarda da, kapitalist sınıfın mülkiyetinin mutlaka bireysel özel mülkiyet şeklini alması gerekmediğini, kapitalist mülkiyetin ve sömürünün «kollektif mülkiyet» biçiminde de devam edebileceğini ve hattâ daha da ağırlaşacağını gözler önüne seriyordu:

«Ama ne anonim şirketlere geçiş, ne de devlet mülkiyetine geçiş, üretici güçlerin sermaye olma (kapitalist olma) niteliğini ortadan kaldırmaz... Biçimi ne olursa olsun modern devlet, özünde kapitalist bir mekanizmadır, kapitalistlerin devletidir, kollektif kapitalizm idealinin cisimleşmesidir. Üretici güçlerin ne kadar büyük bir kısmını kendi mülkiyetine geçirirse, o ölçüde gerçekten kollektif kapitalist haline gelir ve vatandaşları daha fazla sömürür. İşçiler, ücretli işçiler, proleterler olarak kalırlar. Kapitalist ilişki ortadan kaldırılmaz; tam tersine son haddine vardırılır.»[4]

Lenin, aynı noktada İkinci Enternasyonal revizyonistlerini şu sözlerle eleştiriyordu:

«Bu konuda en yaygın olan hata, tekelci kapi-

> talizmin ya da tekelci devlet kapitalizminin artık kapitalizm olmaktan çıktığı ve 'devlet sosyalizmi' sayılabileceği yolundaki burjuva reformcu görüştür.[5]

Son olarak, Stalin'in önderliğindeki Bolşevik Partisinin, kapitalist devletleştirmeler ve devlet mülkiyeti konusundaki tutumundan da bir örnek verelim. İki dünya savaşı arasındaki dönemde Bolşevik Partisi, sosyal-demokratların kapitalizmi reformlar yoluyla ayakta tutma siyasetini şöyle teşhir ediyordu:

> «Sosyal-demokrasinin ideolojisinde ve taktiğinde tayin edici olan nedir? Onun devlet kapitalizmine yönelmesidir...»[6]

Marks, Engels, Lenin ve Stalin yukarıdaki görüşlerini dile getirdiklerinde, önlerinde henüz sosyalizmden kapitalizme geri dönüş sonucu ortaya çıkan bir kollektif kapitalist mülkiyet örneği yoktu. O dönemin oportünist ve revizyonistleri, normal bir kapitalist gelişme sürecini izleyen ve henüz devrimin gerçekleşmemiş olduğu ülkelerde, devlet mülkiyetini «sosyalizm» gibi göstermeye çalışıyorlardı. Modern revizyonizm ise, eski revizyonizmin bu tahrifatını sürdürmekle birlikte[7], aynı burjuva ideolojisini yeni tarihî şartlara uygulayarak buna bir yenisini eklemiştir; sosyalizmden kapitalizme geri dönüşün gerçekleştiği ülkelerdeki devlet mülkiyetinin, sırf devlete ait olması nedeniyle, «sosyalist mülkiyet» gibi gösterilmesi. Bu nedenle büyük ustaların yukarıya aldığımız tahlilleri, modern revizyonistlerin sosyal-emperyalizmi savunmak amacıyla ileri sürdükleri kıstas ve kanıtları da teorik açıdan yerle bir etmekte, aynı zamanda Sovyetler Birliği'nde var olan devlet mülkiyetinin ardındaki ger-

çek üretim ilişkilerini tahlil etmemiz gerektiğini bize göstermektedir. Böyle bir tahlilin belli başlı unsurları şunlar olmalıdır:

a) Üretim hangi amaçla yapılmakta, üretim sürecine hangi iktisadî kanunlar hükmetmektedir?

b) Üretim birimlerinin gerek iç örgütlenmesi, gerekse birbirleriyle ilişkileri nasıldır?

c) Üretim araçları ve dolayısıyla üretim süreci sadece hukukî görüntüler bakımından değil, gerçekte hangi sınıfın denetimindedir?

d) İşçi sınıfının ve diğer emekçilerin üretim süreci içindeki rolleri ve durumları nedir? İşçi sınıfı, amaçlarından sonuçlarına kadar üretim sürecinin tümü üzerinde tayin edici bir denetime sahip midir, yoksa yaşamak için işgücünü satmak zorunda olan bir üretici güçten mi ibarettir?

e) Buna bağlı olarak, toplumda işgücü, serbestçe alınıp satılan bir meta durumunda mıdır, değil midir?

f) Toplumsal üretim ve birikim geliştikçe, üretim birimlerinin örgütlenme tarzında ne gibi değişiklikler meydana gelmektedir?

g) Toplumda nasıl bir bölüşüm sistemi yürürlüktedir? İşçi sınıfının ve bütün emekçi halkın çalışmasının ürünleri, kimler arasında ve ne şekilde pay edilmekte; hangi toplumsal kesimlerin çıkarları doğrultusunda ve ne gibi amaçlar uğrunda kullanılmaktadır?

Sovyet toplumunun sosyalist mi, kapitalist mi olduğu; Sovyetler Birliği'nde hangi sınıfın iktidarda bulunduğu ve bu ülkedeki devlet mülkiyetinin gerçek niteliği, ancak böyle bir tahlil temeli üzerinde tespit edilebilir ve edilmelidir.

LENİN VE STALİN DÖNEMİNDE SSCB'DE ÜRETİM İLİŞKİLERİNİN DURUMU

Yukarıdaki kıstaslar açısından Lenin ve Stalin dönemindeki Sovyet toplumunu ve üretim ilişkilerini kısaca tahlil edersek, bugünkü Sovyetler Birliği'ni incelerken hangi noktalara dikkat etmemiz gerektiğini daha iyi kavrayabiliriz. 1917 Ekim Devriminden sonra belli başlı sanayi, ticaret ve maliye kuruluşları devletleştirilmiş, böylece oluşan devlet sektörünün kapsamı daha sonra da adım adım geliştirilmişti. Bunun yanısıra, 1920'lerin sonlarında ve 1930'ların başlarında, belli bir çevrede yaşayan yoksul ve orta köylüler, topraklarının büyük kısmını ve belli başlı üretim araçlarını gönüllü olarak kollektifleştirmeye, böylece «kollektif çiftlik» (kolhoz) adı verilen üretim kooperatifleri oluşturmaya yöneltilmişlerdi. Bu kolhozlarda birleşen emekçiler, sınırlı ve esas olarak ev ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir tarımsal üretimi sürdürmelerine imkan veren küçük özel toprak dilimleriyle bazı küçük üretim araçlarını, az sayıda kümes hayvanını vb. kendi mülkiyetlerinde bulundurmaya devam ediyorlardı. Ayrıca, özellikle zengin köylüler (kulaklar) içinde kolhozlara katılmayıp özel mülkiyetlerini eskisi gibi sürdüren unsurlar yaygındı. Tarımdaki üçüncü bir mülkiyet tipini ise, tıpkı büyük sanayi, ticaret vb. işletmeleri gibi tamamen devlet mülkiyetinde bulunan «devlet çiftlikleri» (sovhozlar) meydana getiriyordu. Sovyet ekonomisindeki bütün bu mülkiyet biçimlerini, esas olarak şu kısımlarda toplamak mümkündü:

I) Sosyalist mülkiyet.

a) Bütün halkın mülkiyeti: Devlet mülkiyetindeki sanayi, ticaret, maliye ve tarım kuruluşları.

b) Emekçi halkın kollektif mülkiyeti: Belli bir yerdeki belli bir emekçi grubunun mülkiyetindeki üretim araçları ve işletmeler.

II) Özel mülkiyet.

Bu genel çerçeve içinde gerek sosyalist mülkiyetin her iki tipiyle özel mülkiyet arasında, gerekse sosyalist mülkiyetin iki tipi arasında çelişmeler vardı. Bir bütün olarak sosyalist mülkiyet, özel mülkiyetten daha ileri bir tarihî aşamayı; sosyalist mülkiyetin kendi içinde ise bütün halkın mülkiyeti, emekçi halkın kollektif mülkiyetine göre daha ileri bir aşamayı temsil ediyordu. Devlet mülkiyetindeki sanayi, ticaret, maliye ve tarım kuruluşları gerçekten bütün halkın mülkiyetindeydi, çünkü:

a) Bütün ülkede iktidarda bulunan işçi sınıfı, gerek ekonominin bütününü, gerekse tek tek devlet işletmelerini kendi ideolojisi ve bütün halkın çıkarlarına hizmet eden siyaseti doğrultusunda yönetiyordu.

b) Üretim birimlerinin faaliyetlerini, birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerini düzenleyen devlet planları, tek tek işletmelerin kârlarının azamiye çıkarılmasını değil, toplumun bütününün çıkarlarının en iyi şekilde karşılanmasını amaçlıyordu.

c) Buna bağlı olarak, ekonominin çeşitli kesimleri ve çeşitli işletmeler arasında, rekabet ilişkileri değil, birbirini ahenkli bir şekilde tamamlama ve yardımlaşma ilişkileri yürürlükteydi.

d) Tek tek işletmelerin ve bu işletmelerdeki üretim araçlarının yönetim ve denetimi, gerçekten işçi sınıfının elindeydi. Herhangi bir işletmedeki emekçiler, üretim planları ve üretim süreciyle ilgili bütün kararların alınmasına gerçekten demokratik bir şekilde katılıyorlar; gerek doğrudan doğruya, gerekse işletmede-

ki Parti Komitesi aracılığıyla işletme yöneticileri üzerinde tabanın denetimini sürdürüyorlar, işletmenin faaliyetlerinin işçi sınıfının bütününün uzun vadeli ve temel çıkarlarıyla çelişmemesini sağlıyorlardı.

e) Dolayısıyla işçi sınıfı, bütün ülke hayatının ve ekonomik süreçlerin yönetici gücüydü. İşgücü bir meta olmaktan çıkarılmıştı. İşletme yöneticilerinin, işçileri işten çıkarma yetkileri yoktu. İşletmeler tek tek kârlılıkları açısından değil, ekonominin bütününe katkıları açısından değerlendirildiklerinden, herhangi bir teknik gelişmenin, emek verimliliğindeki herhangi bir artışın sonuçları, üretimi artırmak ve fiyatları düşürmek gibi yollarla bütün halka aktarılıyordu.

f) Emekçilerin alınterinin ürünleri, gene bütün toplumun çıkarlarını göz önünde bulunduracak şekilde çeşitli amaçlar ve alanlar arasında pay ediliyordu. Toplam sosyal üretimden, ilk olarak, kullanıldıkça yıpranan üretim araçlarının yenilenmesi için bir fon, ikinci olarak, üretimin genişletilmesi için bir fon (birikim fonu), üçüncü olarak da, kazalardan, doğal afetlerden vb. doğacak kayıpları karşılamak için bir yedek fon veya sigorta fonu ayrılıyordu. Gerek ekonominin bütünü, gerekse tek tek işletmeler üzerindeki dolaylı ve dolaysız denetimi nedeniyle, üretimin sürdürülmesine ve genişletilmesine yönelik bu üç fonun kullanımı da, işçi sınıfının yönetiminde ve bütün halkın çıkarlarına uygun olarak gerçekleşiyordu. Başka bir deyişle, sürdürülen ve genişleyen üretim, gerek temel niteliği bakımından sosyalist olmaya, gerekse halkın gerçek ihtiyaçlarını karşılamaya devam ediyordu. Sosyal üretimden, gene üretimle ilgili bu üç fon çıktıktan sonra, kalan miktar toplumsal ve özel tüketim fonları arasında dağılıyordu. Üretimle ilgili olmayan genel yönetim harcamaları, işçi sınıfı iktidarının iç ve dış düşmanla-

ra karşı korunmasına; okullar, kültür ve sağlık kurumları vb. yapımına ayrılan fonlar, gene bütün halkın ihtiyaçlarının karşılanmasına; emeklilik fonları gibi bölümler ise, çalışamayacak durumda olan emekçilerin korunmasına yarıyordu. Gerek üretim, gerekse toplumsal tüketim fonları çıktıktan sonra kalan miktar ise, «eşit işe eşit ücret» ve «emeğe göre ödeme» kuralları uyarınca emekçilere ödenen özel tüketim fonlarını meydana getiriyordu. Herkese yapılan ödeme, o bireyin üretim süreci içindeki durumunu, sahip olduğu sermaye ve iktidarı değil, sadece ve sadece emeği aracılığıyla toplumsal üretime yaptığı katkıyı yansıtıyordu.

g) İşletmelerin toplumsal üretim fonlarını diledikleri gibi kullanma yetkileri yoktu. İşçi sınıfı devleti, sosyalist malî kuruluşlarda topladığı üretim fonlarının ne kadarının, nerede, hangi işletme tarafından ve nasıl kullanılacağını merkezî planlama organlarında belirliyordu. Bu üretim fonlarının işletmelere dağılımı, işletmelerin kârlılık ölçülerine göre değil, bütün halkın ihtiyaçlarına göre belirleniyor, parça bütüne tâbi kılınıyordu. Bütün devlet işletmeleri, içinde bulundukları iktisadî sektörün bakanlığına eşit düzeyde bağlıydılar. İşletmeler arasında bir rekabet olmadığı gibi, idarî veya iktisadî yöntemlerle kurulan ve sürdürülen bir kademe zinciri de yoktu. Sosyalist üretim ve birikimin gelişmesi, bu durumda herhangi bir değişiklik yaratmıyordu.

h) Bu şartlarda, tek tek işletmelerdeki işçiler, gerek işletme içinde birbirleriyle, gerekse diğer işletmelerdeki işçilerle rekabet halinde değillerdi. İşçi sınıfının hiç bir kesiminin dar çıkarları, işçi sınıfının bütününün çıkarlarının üzerine çıkarılmıyordu. Bu durum, bütün işçilerin ve bütün emekçi halkın irade birliği ile

proletarya diktatörlüğünün korunması ve güçlendirilmesinin maddî temelini meydana getiriyordu.

Emekçi halkın kollektif mülkiyeti, bütün halkın mülkiyetine göre, sosyalist mülkiyetin daha geri bir biçimini oluşturuyordu. Çünkü bu işletmelerde faaliyetin merkezî plana (başka bir deyişle, bütün halkın ortak iradesine) tâbi kılınması daha geri bir düzeyde oluyor, buna karşılık mahallî emekçi gruplarının üretim araçları ve üretim süreci üzerindeki yetkileri daha geniş tutuluyor, kendi mahallî çıkarlarını ön planda tutan kararlar almalarına daha fazla olanak tanınıyordu. Örneğin, bu işletmeler (kolhozlar) üretim fonlarının önemli bir kesiminin harcanmasını diledikleri gibi belirleyebiliyor, çeşitli fonları kendi içlerinde, kendi mahallî şartlarını göz önünde bulundurarak oluşturabiliyor ve sadece kendi emekçi gruplarının ihtiyaçları açısından belirleyip kullanabiliyor, ürünlerinin bir kısmını mahallî serbest pazarlarda satabiliyorlardı. Bununla birlikte, bu işletmeler planlarını gene de esas olarak merkezî plan çerçevesinde oluşturdukları, ürünlerinin büyük kısmını devlete sabit fiyatlar üzerinden sattıkları, kendi içlerinde özel mülkiyet ve tüketimi kısıtlayıp gitgide daha geniş kapsamlı bir kollektif mülkiyet ve tüketimi geliştirdikleri, kollektifdeki bütün emekçiler tarafından doğrudan doğruya yönetildikleri ve yönetime genellikle işçi sınıfının en yakın müttefikleri olan yoksul köylülerin yüksekte tuttuğu sosyalist çizgi hakim kılındığı için özel mülkiyetin değil, sosyalist mülkiyetin bir türünü temsil ediyorlardı.

Özel mülkiyet, emekçi halkın kollektif mülkiyeti ve bütün halkın mülkiyeti ile tüketiciler arasındaki ticarî ilişkiler sisteminde, bireysel tüketim maddeleri esas olarak meta değişiminin ve para ekonomisinin kapsa-

mına giriyor, üretim araçlarının üretimi ve dağılımı ise meta ekonomisinin kapsamı dışında kalıyordu.

SOSYALİST TOPLUMUN NORMAL GELİŞME YÖNÜ NEDİR?

Temel mülkiyet biçimleri ve bu mülkiyet biçimlerinin ardında yatan gerçek ilişkileri (üretim sürecindeki insanlar arasındaki ve insanlarla aletler arasındaki ilişkileri) bu şekilde olan sosyalist Sovyetler Birliği'nin tarihî gelişme doğrultusunu şu süreçler belirliyordu:

— Üretici güçlerin gitgide daha fazla sosyalleşmesi, şehir ile köy ve kafa emeği ile kol emeği arasındaki farklılıkların ve çeşitli yerlerdeki üretim şartları arasındaki ayrımların gitgide azaltılması;

— Buna bağlı olarak, daha geri mülkiyet biçimlerinin kapsamının gitgide daralması ve daha ileri mülkiyet biçimlerinin kapsamının gitgide genişlemesi, özel mülkiyetten emekçi halkın kollektif mülkiyetine ve kollektif mülkiyetten bütün halkın mülkiyetine sürekli bir geçiş, ister sosyalist mülkiyet dışındaki, isterse sosyalist mülkiyetin bağrındaki özel mülkiyet biçim ve kalıntılarının gitgide azaltılması;

— Bütün halkın çıkarlarını ve iradesini yansıtan merkezî planın, millî ekonominin gitgide daha geniş kesimlerini kapsamına alması, meta üretimi ve değişiminin, para ekonomisinin kapsamının ise gitgide daralması;

— Sömürünün ve toplumsal asalaklığın kaldırılması, devletin halkın büyük çoğunluğunu ezen bir araç olmaktan çıkarılıp halkın büyük çoğunluğunun bir avuç azınlık üzerindeki diktatörlüğünün aracı hali-

ne getirilmesi ve dolayısıyla basitleştirilmesi sonucunda memurlar ve teknokratlar gibi üretken olmayan kesimlerin oranının gitgide azalması, gitgide daha çok sayıda ve daha yüksek oranda insanın, kol emeğine gerçekten katılmasının sağlanması;

— Ücret eşitsizliklerinin adım adım kaldırılması, en yüksek ücretlerle en düşük ücretler arasındaki farkın, gerek yukarıdaki süreçler, gerekse bütün toplumun eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi temelinde gitgide azaltılması, bütün halkın komünist bilinç düzeyinin gitgide yükseltilmesi, başından beri üretim sürecinde belirleyici rolü oynayan bu bilinç düzeyinin etkisinin gitgide artırılması...

Bütün bu süreçleri şu şekilde de özetlemek mümkündür: Mülkiyet sisteminin dönüşümünün esas olarak tamamlanmasından sonra da, gerek bizzat mülkiyet sistemi içinde, gerekse insanlar arasındaki ilişkilerde, bölüşüm ilişkilerinde ve üstyapıda hâlâ var olan bütün burjuva haklarının adım adım kısıtlanması ve giderek tasfiyesi — işte sosyalist bir toplumu, devrimin bütün diğer ülkelerde de zafere ulaşmasını kapsayan çok uzun bir dönem içinde sınıfsız topluma götürecek olan gelişme doğrultusu budur. Lenin ve Stalin dönemindeki Sovyetler Birliği, yeryüzündeki ilk proletarya devleti olmanın doğurduğu tecrübe eksikliğine ve özellikle Stalin döneminde yapılan (bundan sonraki bölümde değineceğimiz) bazı hatalara rağmen, esas olarak bu yolda ilerliyordu. Bugün de Çin Halk Cumhuriyeti ve Arnavutluk Halk Cumhuriyeti gibi gerçek sosyalist ülkelerin gelişme çizgisi budur.[8]

Peki, bugünkü Sovyetler Birliği'nin durumu nedir? Bugün Sovyetler Birliği'ndeki devlet işletmeleri, bütün halkın sosyalist mülkiyeti altında mıdır? Ekonomiye yön veren merkezî planlar, işçiler ve diğer emekçilerin

çıkarlarını mı yansıtmaktadır? Sovyetler Birliği, sosyalist bir toplumun normal gelişme seyrini mi izlemektedir?

Hayır. Mülkiyetin hukukî biçimleri **görünürde** eskisi gibi sürmekle birlikte, özde büyük bir değişiklik olmuştur. Sovyetler Birliği'ndeki belli başlı sanayi ve tarım üretimi araçları, ticarî ve malî kuruluşlar, bugün bir tekelci bürokrat burjuva sınıfının mülkiyetindedir. Bu sınıf, gerek ekonominin bütününde, gerekse tek tek işletmelerde üretim ve bölüşüm süreçlerini kendi çıkarları doğrultusunda düzenlemektedir. Bunun doğal sonucu olarak Sovyetler Birliği, düşmanca çelişmelerin tamamen ortadan kaldırılması ve halk içindedeki çelişmelerin de giderek çözümlenmesi yolunda değil, ezen ve ezilen sınıflar arasındaki ve altyapıyla üstyapı arasındaki uzlaşmaz çelişmelerin giderek keskinleşmesi yönünde ilerlemektedir. Bütün bunlar Sovyet toplumunun gelişmesinde belli bir noktada büyük bir altüst oluşun meydana geldiğini gösteriyor. Gerçekten de ancak ve ancak Sovyet halkının yeni bir devrim yapıp iktidardaki tekelci bürokrat burjuvaziyi devirmesiyle sonuçlanabilecek olan bugünkü tarihî gelişme doğrultusunun başlangıç noktası, Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin 1950'lerin ortalarında gerçekleştirdiği karşı-devrimci hükümet darbesidir.

KAPİTALİZME GERİ DÖNÜŞ TEHLİKESİNİN KAYNAKLARI KONUSUNDA LENİN'İN GÖRÜŞLERİ

Rusya'da 1917 Büyük Ekim Devrimiyle burjuvazi devrildi ve proletarya diktatörlüğü kuruldu. Ancak bu, devrimci mücadelenin sonu değil, bu mücadelede yeni bir aşamanın, proletarya diktatörlüğü altında devrimin

sürdürülmesi aşamasının başlangıcıydı. Bunu çok iyi gören Lenin, Ekim Devriminden hemen iki yıl sonra, şunları yazıyordu:

> «Sömürücüler sınıfı, toprak ağaları ve kapitalistler, proletarya diktatörlüğü altında bir anda yok olmamışlardır ve olamazlar da. Sömürücüler ezilmiş, ama yok edilmemişlerdir. Bir kolunu da kendilerinin temsil ettikleri uluslararası sermaye biçiminde, hâlâ uluslararası bir temele sahiptirler. Bazı üretim araçlarının bir kısmını hâlâ ellerinde tutmaktadırlar, hâlâ paraları vardır ve hâlâ geniş sosyal bağlara sahiptirler. Sırf yenilgiye uğratılmış olduklarından, direnme güçleri yüz kat, bin kat artmıştır. Devletin, ordunun ve ekonominin yönetilmesi 'sanatı' onlara bir üstünlük, hem de çok büyük bir üstünlük sağlamaktadır; öyle ki, önemleri, nüfus içindeki oranlarının gerektirdiğinden çok daha büyük olmaktadır. Ezilenlerin muzaffer öncüsüne, yani proletaryaya karşı devrilmiş olan sömürücülerin yürüttükleri sınıf mücadelesi, eskisinden çok daha keskin bir hale gelmiştir.»[9]

Bununla beraber Lenin Sovyetler Birliği'nde sömürü düzeninin geri getirilmesi tehlikesini sadece eski burjuva unsurların varlığına ya da genç sosyalist ülkenin uluslararası sermaye tarafından kuşatılmış olmasına bağlamıyordu. O, sosyalist düzenin o günkü gelişme aşamasında var olan ve uzun süre de varlığını koruyacak olan çeşitli objektif şartların, yeni burjuva unsurların ve bu unsurlardan gelecek geri dönüş tehlikelerinin tekrar tekrar ortaya çıkmasına zemin sağladığını tespit ediyordu. Bu objektif koşulların başında, küçük üretim geliyordu:

«Proletarya diktatörlüğü, yeni sınıfın **daha güçlü** bir düşmana karşı, (tek ülkede de olsa) devrilmesiyle birlikte direnmesi **on misli** artan ve kudreti, sadece uluslararası sermayenin gücünden, burjuvazinin uluslararası bağlarının gücü ve dayanıklılığından değil, aynı zamanda **alışkanlıkların gücünden, küçük üretimin gücünden** kaynaklanan burjuvaziye karşı yürüttüğü en kararlı ve en amansız bir savaştır. Çünkü ne yazık ki, dünyada küçük üretim hâlâ çok, ama çok yaygındır ve küçük üretim sürekli olarak, her gün, her saat, kendiliğinden ve büyük çapta, kapitalizmi ve **burjuvaziyi** doğurmaktadır.»[10]

Lenin, bu küçük üretimin ve burjuva toplumuna özgü alışkanlıkların proletarya üzerindeki yozlaştırıcı etkileriyle bu etkiye karşı koymanın sorunlarını da şu şekilde tahlil ediyordu:

«Biz Rusya'da (burjuvazinin devrilmesini izleyen üçüncü yılda) kapitalizmden sosyalizme ya da komünizmin alt aşamasına geçişin ilk adımlarını atmaktayız. Sınıflar varlığını sürdürmektedir ve proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden **yıllar sonra** da her yerde varlığını sürdürecektir... Sınıfların ortadan kaldırılması, sadece toprak ağalarının ve kapitalistlerin defedilmesi değil —bunu nispeten kolay bir şekilde gerçekleştirdik— aynı zamanda **küçük meta üreticilerinin de ortadan kaldırılması** demektir ve bunların **defedilmesi** ya da ezilmesi **mümkün değildir; onlarla uyum içinde yaşamak zorundayız;** onlar ancak son derece uzun süreli, ağır ve temkinli bir örgütsel çalışmayla yeniden kalıba dökülebilir ve yeniden eğitilebilirler (ve eğitilmelidirler de). Onlar,

proletaryayı küçük burjuva kendiliğindenliğiyle dört bir yandan kuşatmakta; bu sayede proletaryanın içine sızmakta ve onu yozlaştırmakta; ve proletarya saflarında küçük burjuva kaypaklığının, dağınıklığının, bireyciliğinin ve coşkun ve karamsar ruh hallerinin birbirini izlemesinin tekrar tekrar başgöstermesine yol açmaktadırlar. Buna karşı koyabilmek için, proletaryanın **örgütleyici** rolünü (ki bu onun **esas** rolüdür) doğru, başarılı ve muzaffer bir şekilde gerçekleştirebilmek için, proletaryanın siyasî partisi içinde en kesin merkeziyetçilik ve disiplin gereklidir. Proletarya diktatörlüğü, eski toplumun güçlerine ve geleneklerine karşı —kanlı ve kansız, şiddetli ve barışçı, askerî ve iktisadî, eğitsel ve idarî— ısrarlı bir mücadeledir. Milyonlarca ve on milyonlarca insanın alışkanlıklarının gücü, en korkunç güçtür. Mücadele içinde çelikleşmiş demir gibi bir parti olmadan, söz konusu sınıfın bütün dürüst unsurlarının güvenini kazanmış bir parti olmadan, kitlelerin ruh halini izleyebilen ve etkileyebilen bir parti olmadan, böyle bir mücadeleyi başarıyla yürütmek imkansızdır. Merkezîleşmiş büyük burjuvaziyi yok etmek, milyonlarca ve milyonlarca küçük mülk sahibini 'yok etmek'ten bin kere daha kolaydır; küçük mülk sahipleri sıradan, günlük, gözle görülmeyen, fark edilmeyen, moral bozucu faaliyetleriyle, **tam da** burjuvazinin ihtiyacını duyduğu ve burjuvaziyi **geri getirmeye** yatkın sonuçları gerçekleştirirler. Proletarya partisinin çelik disiplinini (özellikle diktatörlüğü sırasında) en küçük ölçüde bile olsa zayıflatan herkes, gerçekte proletaryaya karşı burjuvaziye yardım etmiş olur.»11

Dahası, Lenin, sosyalist toplumda üretim araçla-

rının kollektifleştirilmesine rağmen özel tüketim fonlarının bölüşümü konusunda burjuva eşitliğinin hüküm sürdüğünü; tek tek bireylere servet biriktirme olanağı tanıyan bu durumun, yeni burjuva unsurları doğuran bir diğer kaynağı meydana getirdiğini tespit ediyordu. Bu konuda Marks'ın **Gotha Programının Eleştirisi** ve Engels'in **Anti-Dühring** adlı eserlerindeki tahlillere dayanan Lenin, **Devlet ve Devrim**'de şöyle diyordu.

> «... Komünist toplumun (genellikle sosyalizm denilen) ilk aşamasında, 'burjuva hakları' tümüyle **ortadan kaldırılamaz;** sadece kısmen, sadece o ana kadar gerçekleştirilmiş olan iktisadî devrimle orantılı bir biçimde, yani sadece üretim araçları bakımından ortadan kaldırılır. 'Burjuva hakkı', üretim araçlarını bireylerin özel mülkiyeti olarak görür. Sosyalizm ise üretim araçlarını **ortak** mülkiyete dönüştürür. 'Burjuva hakkı' **bu ölçüde** —ama sadece bu ölçüde— ortadan kalkar.
>
> «Ne var ki, diğer bölümü açısından varlığını sürdürür; toplumun üyeleri arasında ürünlerin bölüştürülmesi ve emeğin paylaştırılmasını düzenleyen güç (belirleyen etken) olarak varlığını sürdürür. Gerçi 'çalışmayan aç kalır' şeklindeki sosyalist ilke **gerçekleşmiştir;** 'eşit emeğe eşit ürün' şeklindeki diğer sosyalist ilke de **gerçekleşmiştir;** ama bu, henüz komünizm değildir ve eşit olmayan bireylere eşit olmayan (gerçekten eşit olmayan) miktarda emek karşılığında eşit miktarda ürün veren 'burjuva hakkı'nı henüz ortadan kaldırmaz.»12

Lenin, gerek eski kapitalist ve toprak ağası sınıflarının kalıntılarının, gerekse küçük üretimden, meta üretimi ve değişiminden ve özel tüketimden kaynakla-

nan yeni burjuva unsurların kapitalizmi geri getirmek için Parti ve Sovyet örgütlerine sızmaya çalıştıklarını; eski topluma özgü ideolojik, siyasî ve çalışma tarzına ilişkin alışkanlıkların da kendilerini rehavete kaptıran bir kısım Parti üyelerini vb. yozlaştırarak bu yeni burjuva unsurların saflarını güçlendirdiğini ortaya koyuyor ve bütün Partiyi, bütün halkı bu tehlikeye karşı uyarıyordu:

> «Evet, toprak ağalarını ve burjuvaziyi devirmekle yolu açtık, ama sosyalizmin yapısını kurmadık. Bir burjuva kuşağından temizlenmiş toprağın üzerinde, toprak onları yarattığı sürece, tarihte sürekli olarak yeni burjuva kuşakları belirir; ve toprak gerçekten de sonsuz sayıda burjuva yaratır. Kapitalistlere karşı kazanılan zafere küçük mülk sahiplerinin baktıkları gibi —'onlar kapacaklarını kaptılar, bir de ben deneyeyim' şeklinde— bakanlara gelince, gerçekten de bunların her biri yeni bir burjuva kuşağının kaynağıdır.»[13]

«Yeni burjuvazinin... Sovyet hükümeti görevlileri arasından da... doğabileceğini» belirten Lenin, Parti üyelerinde ortaya çıkan ve çıkabilecek olan kariyerizm (mevki düşkünlüğü), bürokratizm, burjuva parlamentoculuğu, mülk sahibi zihniyeti eğilimlerini eleştirmeye şu şekilde devam ediyordu:

> «Sovyet mühendisleri, Sovyet öğretmenleri ve Sovyet fabrikalarındaki ayrıcalıklı, yani en usta ve en iyi durumdaki **işçiler** arasında, burjuva parlamentoculuğuna has **bütün** olumsuz özelliklerin durmadan yeniden canlandığını görüyoruz ve ancak proleter örgütlenmesi ve disiplini sayesinde, sürekli, kıyasıya, uzun süreli ve inatçı bir müca-

deleyle bu kötülüğün üstesinden —tedricen— geliyoruz.»[14]

......

«İşçiler eski toplumdan hiç bir zaman bir Çin Seddiyle ayrılmamışlardı. Ve bugün de kapitalist toplumun geleneksel zihniyetini büyük ölçüde koruyorlar. İşçiler, kendileri yeni insanlar haline gelmeden, eski dünyanın pisliklerinden temizlenmeden, yeni bir toplum inşa ediyorlar; hâlâ dizlerine kadar bu pisliğin içinde duruyorlar.»[15]

......

«Sovyet üyelerini 'parlamenterler' ya da bürokratlar haline getirme yolunda bir küçük burjuva eğilimi var. Bu eğilime karşı, **bütün** Sovyet üyelerini pratik yönetim çalışmasına katarak mücadele etmeliyiz... Hedefimiz, **her** emekçinin, üretim çalışmasındaki sekiz saatlik 'görev'ini tamamladıktan sonra, **ücretsiz olarak** devlet ödevlerini yerine getirmesini sağlamaktır; böyle bir duruma geçiş özellikle zordur, ama sosyalizmin tam olarak sağlamlaştırılması da ancak bu geçişle güvence altına alınabilir.»[16]

......

«Sahte Parti üyelerini, üste para verseler istemeyiz. Partimiz, devrimci işçi sınıfının Partisi, üyelerinin sayısını artırmaya değil, üyelerinin **ni**teliğini geliştirmeye ve kendisini 'çıkarcı'lardan arındırmaya çalışan biricik iktidar partisidir. Bu 'çıkarcı'ları defetmek ve Partide sadece komünizme içtenlikle bağlılık duyan siyasî bakımdan bilinçli unsurları bırakmak amacıyla, Parti üyelerinin kayıtlarını birçok kez gözden geçirdik. Ayrıca, Partiyi, yalnızca bir iktidar partisinin üyesi

olmanın getireceği faydaların 'peşinde' olan ve komünizm uğruna fedakarca çalışmanın yükünü taşımak istemeyen kimselerden temizlemek için, cepheyi destekleme seferberliklerinden ve Subbotniklerden ('Komünist Cumartesiler' de denilen ücretsiz gönüllü çalışma günleri) de yararlandık.»17

Ve Lenin, «revizyonizmin iktidara gelmesinin burjuvazinin iktidara gelmesi demek olduğunu» söyleyen Mao Zedung'dan çok önce, burjuva ideolojisini taşıyan kimselerin burjuvazinin mensupları ve savunucuları olduklarına şu sözlerle işaret ediyordu:

«Oportünizm bizim baş düşmanımızdır. İşçi sınıfı hareketinin üst kademelerindeki oportünizm,

SBKP(B)'nin devrimci önderlerinden bir bölümü: Solda Kaganoviç, ortada Jenukidze, sağda Stalin. Her halleriyle emekçi halkın sadık evlatları, Lenin'in takipçileri.

Sovyet Siyasî Bürosu oy kullanırken:
İşçi sınıfı ve emekçi halkla en ufak bir ilişkisi bulunmayan bürokrat-burjuva yöneticiler grubunun karanlık çehresi.

proleter sosyalizmi değil, burjuva sosyalizmidir. Pratik, işçi sınıfı hareketi içinde oportünist akıma bağlanan faal kimselerin burjuvaziyi, burjuvaların kendilerinden daha iyi savunduklarını göstermiştir.»[18]

Lenin, bütün bu tahlillerden, şu sonuçları çıkartıyordu:

1) Sınıfların tamamen ortadan kaldırılması, sadece toprak ağalarının ve kapitalistlerin değil, aynı zamanda küçük üreticilerin de üretim araçları üzerindeki bütün özel mülkiyet biçimlerinin ortadan kaldırılmasına, şehir ile köy ve kafa emeği ile kol emeği arasındaki farklılıkların tamamen yok edilmesine, böylece şehir ve köydeki üretici güçlerin gelişme ve sosyalleşmesinin aynı düzeye getirilmesine, bu temel üzerinde, millî ekonominin tümünü kapsayan tek bir «bütün halkın mülkiyeti» sisteminin kurulmasına, böylece

şehir ile köy ve sosyalist mülkiyet ile özel mülkiyet arasındaki iktisadî ilişkilerin meta dolaşımı ve para ekonomisi aracılığıyla oluşturulması ihtiyacının ortadan kalkmasına bağlıdır.[19]

2) Bu süreçlerle belirlenen, **«Kapitalizmden Komünizme geçiş, bütün bir tarihî dönemi kapsar. Bu dönem sona erene kadar, sömürücüler kaçınılmaz olarak geriye dönüş umudunu beslerler ve bu** umut, **geriye dönüş** teşebbüsleri **haline dönüşür».**[20] Dolayısıyla, kapitalizmden komünizme geçiş döneminin tümü için, **«proletarya diktatörlüğü zorunludur».**[21]

Bolşevik Partisinin ve 1917 Ekim Devriminin önderi, dünya proletaryasının büyük öğretmeni Lenin'in bu tezleri, birinci olarak, Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin Sovyetler Birliği'nde kapitalizmi geri getirmenin ideolojik programı olarak ileri sürdükleri ve bugün de ülkemizdeki revizyonistlerin Sovyet toplumundaki açıkça kapitalist nitelikteki olgu ve süreçleri «sosyalizme uygun» gibi göstermek için başvurdukları safsatalara taban tabana zıttır. İkinci olarak, Lenin'in bu tezleri, kapitalizme geri dönüş tehlikesinin bütün kaynaklarını ve bu tehlikenin komünizmin kurulmasına kadar devam edeceğini, hiç bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek şekilde gözler önüne sermektedir. Bu nedenle, revizyonistlerin «sosyalizmden kapitalizme geri dönüş olamayacağı» ya da «devrimden kırk yıl sonra böyle bir geri dönüş olamayacağı» şeklindeki tamamen idealist, dogmatik ve anti-Marksist iddialarını tartışmaya kendilerini kaptırarak vakit kaybeden, revizyonizmin iktidara gelmesinin burjuvazinin iktidara gelmesi demek olduğunu «metafizik» ve «tek yanlı» bir görüş sanan devrimcilerin, revizyonizmle uzlaşmayı bırakıp, Leninist fikirlere sarılmaları gerekir.

STALİN DÖNEMİNDE PARTİ İÇİNDE BURJUVA YOLCULARINA KARŞI SINIF MÜCADELESİ

Lenin'in öngördüğü gibi, burjuvazi gerçekten de Sovyetler Birliği'nde iktidarı ele geçirmek ve kapitalizme geri dönülmesini sağlamak için sayısız teşebbüste bulundu. Bu teşebbüslerin ilki, belli başlı emperyalist devletlerin müdahaleleriyle de desteklenen, 1918-20 iç savaşıydı. Genç Sovyet devletinin bu iç savaştan zaferle çıkmasından sonra da, eski sömürücü sınıfların kalıntıları, zaman zaman karışıklıklar, ayaklanmalar, komplo ve suikastler tezgahlamaya devam ettiler. Özellikle kulakların sınırlandırılması ve tarımın kollektifleştirilmesi sırasında köylük bölgelerdeki sınıf mücadelesi zaman zaman çok şiddetli bir hal aldı. Öte yandan, küçük üretim, meta değişiminin ve para ekonomisinin varlığı, bölüşüm ilişkilerindeki burjuva eşitliğinden kaynaklanan özel birikim olanakları ve burjuva ideolojisinin insanlar üzerindeki etkileri, sürekli olarak yeni burjuva unsurlar yaratmaya devam ediyordu. Parti içindeki Troçki, Zinovyev, Kamenev, Buharin, Rikov vb. gibi oportünist elebaşılar, gerek eski ve gerekse yeni burjuva unsurların siyasî temsilcileriydiler. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet esas olarak yıkılmış olduğu halde, varlığını sürdüren burjuvazi, kendi ideolojisinin ve siyasetinin taşıyıcısı olan bu kimseler ve onların başını çektiği hizipler aracılığıyla Parti ve devlet iktidarını içten fethetmeye çalışıyordu. Lenin'den sonra Stalin bu gibi burjuva yolcularına karşı mücadeleyi sürdürdü, bunların açığa çıkanlarını iktidar mevkilerinden temizleyerek proletarya diktatörlüğünü korudu ve Sovyetler Birliği'nin sosyalizm yolunda ilerlemesini sağladı. Stalin'in İkinci Dün-

ya Savaşına kadar uzanan dönem boyunca bu mücadele konusunda yaptığı doğru tespitler, gerek Kruşçev-Brejnev revizyonistlerinin, gerekse Çin'deki Liu Şao-şi, Lin Biao ve Deng Siao-ping gibi burjuva yolcularının niteliği, iktidar temeli ve başvurdukları yöntemler konusunda bize ışık tutmaktadır.

Birinci olarak Stalin, Marksizm düşmanı bir ideoloji taşıyan unsurların, proletarya diktatörlüğüne karşı burjuvazinin mücadelesini verdiklerini görüyordu. SBKP (B) nin 15. Kongre kararları, Troçki-Zinovyev muhalefetinin Leninizmden ideolojik olarak kopması sonucu uluslararası ve yerli burjuvaziye teslim olarak **«proletarya diktatörlüğü rejimine karşı karşı-devrimin bir aleti haline geldiğini»**[22] belirtiyordu. Buharin-Rikov grubunun «sınıf mücadelesinin yatışması» teorisi ise kapitalizmin geri getirilmesinin ideolojik programını meydana getirlyordu.[23]

İkinci olarak Stalin, oportünist hiziplerin gücü, Parti ve devlet iktidarının ne kadarını gaspedebildikleri, bu hiziplere ne gibi insanların katıldığı ve burjuva yolcularının hangi yöntemlere başvurdukları konusunda ilginç gerçekler ortaya koyuyordu. Troçki ve Zinovyev, birçok yüksek Parti yetkilisini karşı-devrimci hiziplerine dahil edebilmişlerdi. Bu hizbe mensup oldukları için 15. Kongrede Partiden atılanlar arasında Radek, Preobrajenski, Rakovski, Piyatakov, Serebriyakov, İ. Smirnov, Kamenev, Sarkis, Safarov, Lifşitz, Mdivani ve Smilga vardı.[24] Aynı kongrede, Demokratik-Merkeziyetçiler diye anılan hizipten de Sapronov, V. Smirnov, Boguslavski, Drobnis gibileri, Partiden uzaklaştırılmışlardı.[25] Buharin-Rikov grubu ise, **«siyasî bakımdan yozlaşmış ve** teslimiyetçi... kimselere **çok çekici»** gelmişti. Bu grubun elebaşılarından Buharin, çalışmalarını yüksek Parti görevlileri içindeki genç

ve nispeten tecrübesiz unsurlara yönelterek Slepkov, Maretski, Eichenwald, Goldenberg gibi kimseleri safına çekmişti. Tomski, «Melniçanski, Doçadov ve diğerleri gibi **yüksek kademedeki sendika bürokratlarını»**; Rikov ise, «A. Smirnov, Eismont, V. Schmidt ve diğerleri gibi **maneviyatı kırılmış olan yüksek Sovyet memurlarını»** elde edebilmişlerdi. Bu grup, Moskova Parti örgütünde Uglanov, Kotov, Uhanov, Ryutin, Yagoda, Polonski gibi yüksek görevlilerin desteğini kazanmış, Moskova Parti basınında önemli bir nüfuz sağlamıştı.[26] **Sağcıların taktikleri, gerçek niteliklerini gizlemek,** hattâ bu uğurda zaman zaman sahte özeleştiriler yapmak, Partide ideolojik kargaşalık ve yozlaşma yaratmak, hizip kurmak, kilit mevkilere kendi adamlarını yerleştirmek, Parti çizgisini tahrif etmek gibi noktalarda yoğunlaşıyordu.[27] **Bunlar, «genellikle yalan dolanla işe başlayan ve halkı, işçi sınıfını ve işçi sınıfının partisini aldatarak kendi alçakça faaliyetlerini sürdüren»,** her çareye başvurarak yüksek mevkiler elde etmeye çalışan bir **«siyasî sahtekarlar çetesi»** meydana getiriyorlardı. Amaçları, **«'uygun' bir zamanda yeniden siyaset sahnesinde görünebilmek ve onların 'yönetici'leri olarak halkın tepesine çıkabilmek»**ti.[28] Bu gibi burjuva yolcularının tertiplerine karşı koyabilmek için, **«Parti örgütlerinin... kendi siyasî körlüklerine ve siyasî vurdumduymazlıklarına son vermeleri, uyanıklıklarını ve bütün Parti üyelerinin uyanıklığını artırmaları»**[29] zorunluydu.

Üçüncü olarak Stalin, Parti içindeki başarı sarhoşluğu, rehavet, mevki düşkünlüğü ve bürokratizm gibi eğilimlerin, burjuva hiziplerinin örgütlenmesi ve gelişmesi için elverişli bir zemin oluşturduğunu belirtiyordu. 1939'da yazılan **Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi** bu gibi olguların tek-

rar tekrar başgösterdiğinin kanıtlarını gözler önüne sermektedir. Örneğin 1930-31 yıllarındaki **kollektif tarıma geçiş hareketi sırasında, «bürokratça tepeden inme emirler, kollektif çiftliklerin kuruluşu hakkında abartılmış, doğru olmayan rakamlar, kollektifleştirme yüzdesinin sunî olarak şişirilmesi»**[30] ile belirlenen kötü bir çalışma tarzı yaygınlık kazanmıştı. Bu eğilimin temelinde, **«bazı bölgelerdeki yetkili kişilerin, kollektifleştirmenin ilk başarılarından sarhoşluğa kapılmaları»** yatıyordu. Özellikle Moskova bölgesi yöneticileri, **«şişirilmiş rakamlara aşırı heves gösteriyorlardı»**[31]. İşler o noktaya varmıştı ki, **«başarıdan sarhoşluğa kapılıp Parti çizgisinden hızla ayrılan çok sayıdaki Parti üyesinin tutumlarını düzeltebilmesi için, Merkez Komitesinin çok sıkı davranması ve** cereyana göğüs gerebilmesi **gerekti»**[32]. 17. Parti Kongresinde **Stalin, «kapitalizmin iktisadî hayatta ve özellikle insanların zihinlerindeki kalıntılarının, yenilgiye uğratılan anti-Leninist grupların ideolojilerinin canlanması için elverişli bir zemin meydana getirdiği», «insanların düşüncelerinin, içinde yaşadıkları iktisadî şartlara nazaran daha yavaş değiştiği»,** bu nedenle **«kapitalizmin iktisadî alanda yok edilmesine rağmen, burjuva düşüncelerin kalıntılarının insanların zihinlerinde yaşamaya devam ettiği ve edeceği»** noktalarında çeşitli uyarılar yapmış ve Partiye iki önemli çağrıda bulunmuştu: **«İdeolojik ve siyasî çalışmada daha aktif olmak»** ve sosyalizmin kazandığı büyük başarıların **«başımızı döndürmesine, bizi sarhoş etmesine, uyuşturmasına izin vermemek»**[33]. Bütün bu uyarılara rağmen, Parti içinde örgütsel ihmalkarlığın, burjuvazinin sızmasının, bürokratizmin ve bir kısım yöneticilerin yetkilerini kötüye kullanarak eleştirileri bastırmalarının kökü nihaî olarak kazınmış değildi. Nitekim, 1934

-35 yıllarında **«birçok Parti örgütünde Parti kartları konusunda sorumsuzluk ve ihmalkarlık hüküm sürüyordu. Bazı örgütlerde,** Komünistlerin kaydedilmesinde kargaşa **ortaya çıkmıştı. Bu tahammül edilmez durumdan, düşmanlar kendi kötü emelleri için faydalanıyorlar, ellerindeki Parti kartını casusluk, yıkıcılık vb. için bir maske olarak kullanıyorlardı»**[34]. Andrey Jdanov'un 1937 Şubatı sonunda Merkez Komitesinin bir genel toplantısına sunduğu rapor ise, SSCB Yüce Sovyeti seçimlerinin hazırlığı sırasında tabanı bastırmak, aday listelerini tepeden inme bir şekilde kabul ettirmek, gizli oy kuralını ihlal etmek gibi sosyalist demokrasiyi zedeleyen çeşitli olguların, Parti örgütlerinde yaygın bir hal aldığını ortaya koyuyordu. Bunun üzerine Merkez Komitesi, özellikle tabanın bastırılmamasını ve sosyalist demokrasinin sağlamlaştırılmasını sağlamayı amaçlayan kararlar aldı.[35] **Bütün** bu olguların tespiti ve Bolşevik Partisinin genel çizgisi, Sovyetler Birliği'nde bu dönemdeki sınıf mücadelesinin olumlu yönünü ve burjuvazinin dünya proletaryasının büyük önderi Stalin'e yönelttiği azgınca saldırıların gerçek nedenini meydana getiriyordu.

REVİZYONİZME KARŞI MÜCADELE VE KAPİTALİZME GERİ DÖNÜŞÜ ÖNLEME KONUSUNDA YAPILAN HATALAR NELERDİ?

Bununla birlikte, dünyadaki ilk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği'nin revizyonizmle mücadele, kapitalizmin geri getirilmesini önleme ve proletarya diktatörlüğü altında devrimi sürdürme konusunda nispeten tecrübesiz oluşu, bu dönemdeki sınıf mücadelesinde

önemli hatalar da yapılmasına yol açıyordu. Bu hataların başlıcalarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Birinci olarak Stalin, tarımın kollektifleştirilmesinin esas olarak tamamlanması üzerine, aceleci bir tutumla Sovyetler Birliği'nde **«artık düşman sınıfların kalmadığını»**[36] ve Sovyet toplumunda **«sınıf mücadelesinin sona erdiğini»**[37] ilan etti. 1929 yılı sonunda kulakları kısıtlama siyasetinden kulakları mülksüzleştirme siyasetine geçilmesinin sonuçlarının ne kadar abartıldığını, **Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi'nin** ilgili bölümlerinde de görmek mümkündür:

> «Bu devrim, bir darbede sosyalist inşanın üç temel meselesini çözdü: a) Ülkemizdeki sömürücü sınıfların en kalabalığı olan kulak sınıfını, kapitalizmin yeniden kurulmasının başlıca dayanağını ortadan **kaldırdı...»**[38]
>
> ......
>
> «SSCB'de kapitalizmi, 'kutsal özel mülkiyet ilkesini' geri getirme düşüne kapılmış olan bütün ülkelerin kapitalistlerinin son umudu da yıkılmakta ve yok olmaktadır... Kapitalizmi geri getirmek için son umut da yıkılmaktadır.»[39]

Gene Stalin ve SBKP'nin diğer Bolşevik önderleri, sosyalizmin kurulmasında o ana kadar kazanılan başarılara dayanarak, 1936-38 yıllarında artık insanın insan tarafından sömürülmesine **«ebediyyen»** son verilmiş olduğunu, sosyalist kamu mülkiyetinin **«sarsılmaz»** bir hal aldığını, kapitalizmin ve sonuçlarının **«ebediyyen»** ortadan kalktığını, sadece tasfiye edilen sömürücü sınıfların **«önemsiz kalıntılarının»** bulunduğunu, Sovyet toplumunda **«tamamen yeni»** bir köylü-

lüğün ve gene **«tamamen yeni»** bir aydınlar zümresinin meydana geldiğini, Sovyetler Birliği'nde artık sadece **«iki dost sınıfın»** mevcut olduğunu, böylece Sovyet toplumunun tedricen **«komünist topluma geçiş aşamasına girdiğini»** öne sürüyorlardı.40 Bu sonuçlar yanlıştı, çünkü:

a) Mülkiyet ilişkileri açısından bile dönüşüm, sadece esas olarak gerçekleştirilmişti. Küçük mülkiyet, gerek kolhozlara katılmayan köylülerin toprakları ve üretim araçları, gerekse kolhoz köylülerinin küçük özel toprak dilimleri vb. şeklinde hâlâ varlığını sürdürüyordu.

b) Kaldı ki, üretim ve bölüşüm ilişkileri, sadece mülkiyet ilişkilerinden ibaret değildi. İnsanlar arasındaki ilişkilerde ve bölüşüm ilişkilerinde burjuva hakları, varlığını yaygın olarak sürdürüyordu. Gerek sosyalist mülkiyetin iki biçimi ve gerekse sosyalist mülkiyet ile özel mülkiyet arasındaki iktisadî ilişkiler, esas olarak meta dolaşımı şeklini alıyordu. Tüketim alanında ise, burjuva eşitliği ve tüketim araçlarının önemli bir bölümü üzerinde özel tasarruf, hakim durumdaydı. Bu şartlarda para ekonomisinin toplumda geniş bir temeli vardı. Gerek eski toplumun alışkanlık ve düşünce tarzlarının ancak çok yavaş bir şekilde ortadan kalkması, gerekse doğrudan doğruya bu maddî temelin varlığı nedeniyle, **üstyapıda, özellikle ideoloji ve kültür alanında, kapitalizmin azımsanmayacak bir gücü vardı.** Üretim içinde birbirleriyle çeşitli ilişkilere giren insanlar, özellikle köylüler, aydınlar, mühendisler, teknisyenler, yöneticiler vb. **hâlâ kafalarında burjuva fikirlerini önemli ölçüde taşıyorlar, kişisel çıkar, imtiyaz, mevki, para peşinde koşmayı belki kendileri bile farkına varmaksızın benimseyebiliyorlardı.**

Bütün bunlar, siyasî alana ve Parti içindeki mücadeleye de yansıyordu.

c) Dolayısıyla, SSCB'de kapitalizmin geri getirilmesi düşü, artık sadece yabancı kapitalistlerin taşıdığı bir şey değildi. Ülke içinde, bu hayali taşıyan ya da kendiliğinden gelme faaliyetleriyle bu amaca hizmet eden önemli kesimler vardı. Burjuvazi, ülke ve Parti içinde mevcuttu. Düşman sınıflar ve sınıf mücadelesi var olmaya devam ediyordu. Sovyetler Birliği, henüz komünist topluma geçiş aşamasından uzaktı. Lenin'in belirttiği gibi, kapitalizme geri dönüş tehlikesi ve dolayısıyla proletarya diktatörlüğünün zorunluluğu, sadece üretim araçlarının mülkiyeti alanındaki dönüşümün esas olarak tamamlanmasına kadar değil, üretim ve bölüşüm ilişkilerinin ve bütün üstyapının tepeden tırnağa değiştirilmesi tamamlanıncaya kadar geçerliydi.[41]

İkinci olarak, Stalin'in bu teorik hatasının, pratikte sınıf mücadelesinin ve Parti içindeki mücadelenin yürütülüş tarzı açısından önemli sonuçları oluyordu. Parti önderliği, oportünist unsurlara karşı mücadelenin sınıfsal temellerini ve uzun süreli niteliğini tam ve olgun bir şekilde kavramıyor, sosyalist toplumdaki baş çelişmeyi berrak bir şekilde tespit edemiyor, dolayısıyla çoğu zaman Parti içindeki burjuva yolcularını sadece **«yabancı casusluk servisleri tarafından çalıştırılan casuslar»** olarak görüyordu.[42] Bu yüzden, kapitalizmin güçlerine karşı işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin geniş çapta ve sürekli olarak seferber edilmesi, özellikle üstyapıda ve ideolojik alanda burjuvaziye karşı mücadelenin geniş kitlelere mal edilmesi ihmal ediliyor, pratikte genellikle belli başlı burjuva yolcularının idarî tedbirlerle tasfiye edilmesiyle yetiniliyor, bu burjuva yolcuları Partili ve Partisiz kitlelerin insiyatifi

ve aktif mücadelesiyle yıkılmadığından, kitlelerin tecrübesinde ve siyasî bilincinde önemli bir nitelik sıçraması ve revizyonizme karşı sürekli bir aşılanma meydana gelmiyor, her burjuva hizbinin tasfiyesinden sonra, bunun «son» olduğu şeklindeki fikirler, zafer sarhoşluğu ve siyasî körlük, yeniden yaygınlaşıyordu.

Üçüncü olarak, bu teorik hata, Stalin'in ekonominin yönetilmesine ve yönetici kadrolar sorununa bakış tarzını da etkiliyordu. Partiye yönelttiği bütün uyarılara rağmen Stalin'in kendisi de, iktisadî kalkınmayı ve sanayileşmeyi başlı başına bir hedef haline getiren bir çeşit ekonomizmden[43], sosyalizmin kuruluşunda tayin edici gücün kitleler ve kitleleri harekete geçiren devrimci ideoloji olduğunu göremeyip sadece tekniğe ve teknik kadrolara bel bağlamaktan[44], her şeye devrimci ideoloji ve siyaseti hakim kılmak ve tabandaki kitlelerin denetimini birinci planda ele almak yerine, olumsuz yönlerini yeterince göremediği teknik kadroların, aydınların, uzmanların vb. rolünü abartmaktan[45] arınmış değildi. O, Sovyet toplumunun emperyalist kuşatmaya ve yaklaşan dünya savaşına karşı direnme gücünü esas olarak sanayileşmeye bağlıyor ve bu alanda kapitalist ülkelerle yarışmayı bir hedef haline getiriyor[46], bu konuda çabuk sonuçlar elde etmek için de işletme yöneticilerinin yetkilerini genişletmek ve maddî dürtüler (fazla ve daha yoğun çalışmayı mükafatlandırarak işçilerde kazanç hırsını ve birbirleriyle rekabeti körükleyen özel primler) kullanmak gibi tedbirlere sınırlı da olsa başvurmaktan çekinmiyordu. Oysa bu tedbirlerin sonucu, uzun vadede, burjuva haklarının kapsamını kısıtlamak yerine genişletmek ve böylece kapitalizme geri dönüş tehlikesinin içerdeki temellerini güçlendirmek oluyordu.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA YENİDEN GÜÇLENEN YENİ BURJUVA UNSURLARA KARŞI STALİN VE MALENKOV'UN MÜCADELESİ

Stalin'in ve Bolşevik Partisinin diğer devrimci önderlerinin sınıf mücadelesinde ve sosyalizmin kuruluşunda işledikleri bu teorik ve pratik hatalar, yeni burjuva unsurların ve bu unsurların dayandığı iktisadî, sosyal ve siyasî olgu ve süreçlerin, İkinci Dünya Savaşından sonraki yıllarda tekrar güçlenmesine yol açtı.[47] Özellikle sosyalist üsyapının, proletarya partisinin ve proletarya diktatörlüğünün kurum ve kadrolarında bürokratlaşma ve siyasî yozlaşma eğilimleri, belirgin bir hal almaya başladı. Yüksek Parti ve devlet görevlilerinin, işletme ve kollektif çiftlik yöneticilerinin, mühendis, aydın ve teknisyenlerin bazı kesimleri, halka hizmet etmeyi bir yana bırakıp mevkilerine sıkı sıkıya sarılan, zafer sarhoşluğuna ve rehavete kapılıp çok çalışmayı ve basit yaşamayı bir yana bırakan, tabanın sesini ve eleştiri-özeleştirinin sıhhatli işleyişini boğan unsurlar **haline geliyorlardı. Sonradan,** Ekim 1952'de yapılan 19. Parti Kongresinde okunan Merkez Komitesi Raporunun belirteceği gibi, Partinin bazı örgütlerinin yöneticileri, **«kendi gruplarının çıkarlarını Parti ve devlet çıkarlarına üstün tutarak»** örgütlerini, tamamen kendi adamlarından meydana gelen küçük topluluklara dönüştürmüşlerdi. Bazı sanayi işletmelerinin yöneticileri, **«bu işletmeleri kendi özel çıkarlarına alet etmeye»** çalışıyorlar, bazı Parti ve Sovyet görevlileri de, **«kollektif çiftçilerin ortak mülkiyetini koruyacaklarına, onların mallarını israf etmekle»** uğraşıyorlardı. Bu bürokrat zümrelerin, gerek ülke içindeki, gerekse ülke dışındaki sınıf mücadelesinin canlı bir şekilde sürdürülmesinden dolayı kaybedebilecekleri **bir-**

çok şey vardı. Onlar, artık «zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan» ve bu yüzden sonuna kadar devrimci tek sınıf olan proletaryanın siyasî temsilcileri değillerdi. Bu maddî ve siyasî durumları, ideolojilerinde de kendini gösteriyordu. Nitekim bu dönemde, gerek ülke içinde sosyalizmin kuruluşu, gerekse uluslararası durum konusunda çeşitli revizyonist görüşler de yaygınlık kazanıyordu. Parti ve devlet mekanizması içinde yer tutan yeni imtiyazlı ve tutucu unsurların zümre menfaatleri, emperyalistler arasındaki çelişmelerin ortadan kalktığı, emperyalizmin artık savaşların kaynağı olmadığı, emperyalizmi iktisadî rekabet yöntemleriyle altetmek gerektiği, ülke içinde maddî teşvik unsurlarına daha fazla yer verilmesinin ve üretim araçlarının serbestçe dolaşımının sağlanmasının daha iyi olacağı, sosyalizmin gelişmesinin ve komünizme geçişin meta üretimi ve değişiminin, para ekonomisinin ve özel tüketimin varlığı ve hattâ daha da gelişmesiyle bağdaşabileceği şeklindeki görüşlerde ifadesini buluyordu. Sovyetler Birliği'nin İkinci Dünya Savaşından zaferle ve çok güçlü bir devlet olarak çıkması, bu bürokratlarda, bütün dünyanın merkezinin Sovyetler Birliği olduğu şeklindeki fikirleri de körüklemişti. Bu zihniyet, pratikte büyük devlet hegemonyacılığına ve emperyalistlerin eline Sovyet aleyhtarı kozlar veren ya da diğer ülkelerdeki sınıf mücadelesinin gelişmesini güçlendiren dış siyaset hatalarına yol açabiliyordu. Kültür, sanat ve bilim dallarında da sosyalizme saldıran, proletarya diktatörlüğünü kötüleyen ve burjuva hayat tarzını, bireyciliği, idealizmi öven eserler çıkmaya başlamıştı.

Bu gelişmeler karşısında Stalin, hayatının son yıllarında, kapitalist eğilimlere ve revizyonist görüşlere karşı yeni bir mücadeleye girişti. Örneğin Stalin, Sov-

yetler Birliği'nde temel bir ekonomi politik ders kitabının yazılmasıyla ilgili olarak Kasım 1951'de meydana gelen tartışmada ileri sürülen birçok görüşü, Şubat 1952'de yazdığı **SSCB'de Sosyalizmin İktisadî Meseleleri** adlı eserinde etraflı olarak eleştiriyordu. Bu kitabında Stalin, kendisinin de İkinci Dünya Savaşı öncesindeki görüşlerinden farklı olarak, Sovyet ekonomisini etraflı bir şekilde tahlil ediyor, sosyalist mülkiyetin iki tipi ve sosyalist mülkiyetle özel mülkiyet arasındaki çelişmeler nedeniyle meta üretiminin ve değer kanununun geçerliliğini koruduğunu, ayrıca şehir ile köy ve kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrılıkların da ortadan kalkmamış bulunduğunu tespit ediyordu. Ayrıca Stalin, eskiden yekpare bir şekilde var olan dünya pazarının artık bir kapitalist pazar ve bir de sosyalist pazar şeklinde bölünmüş olduğunu belirterek, tek bir dünya pazarı içinde kapitalist ve sosyalist ekonomilerin rekabet ettiği şeklindeki görüşlere karşıt bir tez ortaya atıyordu. Kitabının Altıncı Bölümünde Stalin, en vurucu eleştirilerini ise, kapitalist ülkeler arasındaki çelişmelerin artık ortadan kalktığını ve emperyalizmin yekpare bir blok meydana getirdiğini, emperyalist yöneticilerin akıllandığını ve savaş istemediğini söyleyenlere yöneltiyordu. Stalin sosyalist kamp ile kapitalist kamp arasındaki çelişmenin her şeyden keskin olduğunu dolayısıyla kapitalist ülkeler arasında artık savaş çıkmayabileceğini ve emperyalizmin kaçınılmaz olarak savaşa yol açtığı şeklindeki Leninist tezin eskimiş sayılması gerektiğini savunan görüşleri eleştiriyordu. Stalin, Kruşçev'in 1950'lerin sonlarına doğru ünlü «barış içinde geçiş», «barış içinde yarış» ve barış içinde bir arada yaşamanın revizyonist yorumu tezleri biçiminde sistemleştireceği bu görüşleri, şu bitiriş cümleleriyle yerden yere vuruyordu:

«Bugünkü barış hareketinin, barışı korumaya yönelik bir hareket olarak, başarıya ulaştığı takdirde **belli** bir savaşı önlemesi, onu geçici olarak ertelemesi, **belli** bir barışı geçici olarak koruması, savaş taraftarı bir hükümeti istifa ettirmesi ve onun yerini geçici olarak barışı korumaya razı olan bir diğerinin almasını sağlaması muhtemeldir. Bu da, elbette iyi olacaktır. Hattâ çok iyi olacaktır. Ama gene de, genel olarak kapitalist ülkeler arasındaki savaşların kaçınılmazlığını ortadan kaldırmaya yetmeyecektir. Yetmeyecektir, çünkü, barış hareketinin bütün başarılarına rağmen emperyalizm varlığını sürdürecek ve dolayısıyla savaşlar da kaçınılmaz olmaya devam edecektir.

«Savaşın kaçınılmazlığını ortadan kaldırmak için, emperyalizmi ortadan kaldırmak gerekir.»[48]

O zamanlar SBKP(B)'nin Stalin'den sonra önde gelen yöneticisi olan Malenkov'un, Ekim 1952'deki 19. Parti Kongresinde okuduğu Merkez Komitesi Raporunda ise, Parti içinde başgösteren bürokratlık, rehavet, klikçilik, üretici güçlerin gelişmesini her şey sayma, statükoyu koruma ve tabanı bastırma hastalıkları, şu şekilde açıklanıyor ve eleştiriliyordu:

«Eleştiri ve özeleştiri, sağlıklı Parti organizmasını sarsan eksikliklere, hatalara ve hastalıklı belirtilere karşı mücadele, Partinin denenmiş silahlarıdır. Eleştiri ve özeleştiri ile Sovyet toplum düzeni zayıflamaz, aksine güçlenir. Bu da, onun gücünün ve hayatiyetinin bir işaretidir.

«Bugün için, aşağıdan özeleştiri ve eleştirinin gelişmesi için çaba sarfetmek ve hatalarımızın eleştirilmesinin geliştirilmesini engelleyen, eleştiriyi bastıran ve eleştiriye misilleme ve koğuştur-

malarla karşılık veren kimselerle Partimizin en amansız düşmanları olarak mücadele etmek, özellikle önemlidir. Nitekim sorun, savaşın zaferle sonuçlanmasına ve savaş sonrası dönemde kazanılan büyük iktisadî başarılara ilişkin olarak, Parti örgütleri, iktisadî örgütler ve diğerlerindeki çalışmanın eksik yanları ve hatalarına karşı, Parti saflarında eleştirici olmayan bir tavrın gelişmiş olmasıdır. Olgular, bu başarıların Parti saflarında kendini beğenmişliğe, kusurunu örtmek için her şeyi tozpembe göstermeye, düşünce tembelliğine batmış dar kafalı unsurların ve zafer çelenkleri üzerinde yan gelip yatarak geçmiş başarıların övüncüyle geçinip gitme isteğinin ortaya çıkmasına yol açtığını göstermektedir. 'Biz her şeyi yapabiliriz', 'bizim için bütün bunlar çocuk oyuncağı', 'nasıl olsa her şey yoluna girer' şeklinde düşünen ve çalışmadaki eksiklik ve hataların ortaya çıkartılmasıyla örgütlerimizdeki olumsuz ve hastalıklı belirtilere karşı mücadele gibi iç açıcı olmayan işlerle uğraşmayı anlamsız bulan Parti yöneticilerine az rastlamadık. Parti örgütlerinin, Sovyet örgütlerinin ve iktisadî örgütlerin yöneticileri, toplantı, oturum, kongre ve konferansları, sık sık gösterişli bir merasim, kendi kendilerini yüceltmek için bir vesile haline getiriyorlar. Bu nedenle, çalışmadaki eksik yanlar ve hatalar, hastalık ve zaaflar eleştirilmiyor. Bu da, kendini beğenmişlik ve anlamsız bir kendine güven sarhoşluğunun unsurlarını güçlendirmektedir. Parti örgütlerinde bir tasasızlık peyda oldu. Parti yöneticileri, iktisadî yöneticiler, Sovyet yöneticileri ve diğerlerinde uyanıklığın köreldiğini, her şeye kolayca inanıverme safdilliğinin

ortaya çıktığını görüyoruz. Öyle durumlar oluyor ki, Parti ve devlet sırları gevezece anlatılıyor. Akılları sadece iktisat meselelerine eren ve iktisadî başarılar karşısında başları dönen bazı yöneticiler, hâlâ kapitalist bir çember içinde olduğumuzu ve Sovyet devletinin düşmanlarının içimize ajanlarını sokarak Sovyet toplumundaki sallantılı unsurlardan kendi alçakça emelleri için yararlanmaktan vazgeçmediklerini unutuyorlar.

«Davamızı başarıyla ileri götürebilmek için, olumsuz belirtilere karşı kararlı bir mücadele yürütmeli ve Partinin ve bütün Sovyet insanlarının dikkatini, çalışmadaki eksiklikleri giderme zorunluluğuna yöneltmeliyiz. Bunun için de, tabandan özeleştiriyi ama özellikle tabandan eleştiriyi geniş çapta geliştirmek zorunludur.

«Geniş emekçi kitlelerinin çalışmadaki eksikliklere ve toplumumuzun hayatındaki olumsuz belirtilere karşı mücadeleye aktif olarak katılmaları, Sovyet düzeninin gerçek demokratikliğinin ve Sovyet insanlarının yüksek siyasî bilincinin parlak bir işareti olacaktır. Tabandan özeleştiri ve eleştiri ne kadar çok gelişirse, halkımızın yaratıcı güçleri ve enerjisi o kadar mükemmel olarak ortaya çıkacak, kitlelerin ülkenin efendisinin kendileri olduğuna dair bilinci o kadar fazla yükselecek ve güçlenecektir.»[49]

Çin Halk Cumhuriyeti'nin on dört yıl sonra yaşayacağı deneyle karşılaştıracak olursak, şöyle de diyebiliriz: Sovyet toplumu, kitlesel bir Kültür Devriminin ihtiyacını şiddetle duyuyor ve bu ihtiyaç giderek Partinin devrimci önderleri tarafından da tespit ediliyordu. Malenkov devamla, ayrıcalıklı burjuvalaşmış bü-

Malenkov, SBKP(B)'nin 1952'deki 19. Kongresinde, Merkez Komitesinin raporunu okurken. Yukarıda solda Stalin. Sağdaki grupta, soldan sekizinci oturan, o sırada bu raporu sahtekarca onaylamış olan Kruşçev. Sağ başta, Bulganin. Bu resimden on dört yıl sonra Mao Zedung, Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin geri getirilmesinin tarihî tecrübesinden şu dersi çıkaracaktır: «Burjuvazinin Partiye, hükümete, orduya ve çeşitli kültür çevrelerine sinsice sızmış olan temsilcileri, bir avuç karşı-devrimci revizyonisttir. Şartlar olgunlaştığı zaman, siyasî iktidarı ele geçirecek ve proletarya diktatörlüğünü burjuva diktatörlüğüne dönüştüreceklerdir. Bazılarının içyüzünü açığa çıkardık, bazılarını çıkaramadık. Bazıları, meselâ Kruşçev gibi hâlâ yanımızda barınanlar, hâlâ güvenimize sahip olmakta ve haleflerimiz olarak yetiştirilmektedirler. Her kademedeki Parti komiteleri bu meseleye olanca dikkatleriyle eğilmelidirler.» *(Çin Komünist Partisi Merkez Komitesinin, 16 Mayıs 1966 tarihli Genelgesi. Tamamı ülkemizde yayınlanmamış olan bu metnin yukarıdaki paragrafının bir kısmı için bkz. Edgar Snow,* Uzun Devrim, *Yücel Yayınları, Şubat 1975, s. 95.)*

rokratların kendi çıkarlarını koruyacak klikler yarattıklarını ve bir kısım siyasî ve iktisadî organların bunların yönetimine geçtiğini, şu şekilde gözler önüne seriyordu:

«Bugün mevcut yönetici kadroların daha da sağlamlaştırılması, esas olarak, yöneticilerin niteliklerinin sınanmasını ve yöneticilerin seçimini doğru bir şekilde örgütlemeye bağlıdır. Bunun için ise, ilk başta, kadro çalışmasındaki eksik yanlar, hatalar ve yanlış yöntemler giderilmelidir. Gelgelelim bizde bu konuda hâlâ birçok eksiklikler vardır.

«Başlıca eksiklik, önder durumundaki yöneticilerin, kadroları, onların siyasî ve meslekî bakımlardan uygunluğuna bakarak değil, akrabalık, dostluk ya da hemşehrilik ilişkilerine bakarak seçmeleridir. Dürüst, işten anlayan, fakat eleştirici olan, hatalara göz yummayarak yönetimin rahatını kaçıran yöneticilerin, çeşitli bahanelerle bezdirilerek uzaklaştırıldıkları ve onların yerine ne derece değerli oldukları şüphe götüren ve iş konusunda da herhangi bir uygun nitelikleri olmayan, buna karşılık bazı önder yöneticilere rahat ve hoş gelen kimselerin alındığı durumlar ender değildir. Kadro seçimi ve yükseltilmesinde Parti çizgisinin bu şekilde tahrif edilmesi sonucunda, bazı örgütlerde, birbirlerinin kafa dengi olan ve kendi grup çıkarlarını Partinin ve devletin çıkarlarının üstünde tutan bir kafadarlar takımı türemektedir. Bu şartların, normal olarak çürüme ve parçalanmaya yol açması, şaşırtıcı olmamalıdır. Örneğin, Ulyanovsk bölgesi Parti örgütünde bu görüldü. Burada, bölge örgütünün

iktisadî organlarda, Sovyet organlarında ve Parti organlarında çalışan önder yöneticilerinin bir bölümü, ahlakî bakımdan çürüdüler ve zimmetlerine para geçirmeye, devlet malını çalmaya ve görevlerini kötüye kullanmaya başladılar.»49

Malenkov daha sonra, sosyalizmin kuruluşunun daha ileri aşamalarına geçildikçe meta dolaşımının ve para ekonomisinin rolünün azalması gerektiğini reddeden, tam tersine bu unsurlara ve maddî dürtülere dayanarak komünizmin kurulabileceğini öneren görüşlerin yanlışlığını da, şu sözlerle ortaya koyuyordu:

«Elbette ki bugün meta dolaşımı ve kolhoz mülkiyeti, sosyalist ekonominin gelişmesi için başarıyla kullanılmaktadır ve toplumumuz için hiç şüphesiz yararlıdırlar. Yakın gelecekte de yararlı olacaklardır. Ancak, gelişme perspektiflerimizi de göz önünde tutmak gerekiyor.

«Stalin yoldaş bize şunu öğretiyor: '... kollektif olarak işletilen grup mülkiyeti, meta dolaşımı vb. gibi iktisadî olgular hüküm sürmeye devam ettikçe, ne toplumun bütün ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir ürün fazlası elde etmek, ne de "herkese ihtiyacına göre" ilkesine geçişl sağlamak mümkündür.'

«Sosyalist ekonomide üretimin iki ana sektörü —devlet sektörü ve kollektif olarak işletilen sektör— varlığını sürdürdüğü müddetçe, 'para ekonomisi' ile meta dolaşımı, iktisadî sistemimizde zorunlu ve yararlı bir unsur olarak hüküm sürecektir. Meta üretimi ve meta dolaşımının varlıklarını sürdürmeleri, aynı zamanda, sosyalizmde değer kanununun da hâlâ var olmasına yol aç-

maktadır. Gerçi değer kanunu, bizim toplum düzenimizde artık üretimi düzenleyici bir rol oynamamaktadır. Gelgelelim meta dolaşımı da, tıpkı değer kanunu gibi, ebedî bir şey değildir. Sosyalist üretimin iki ana biçimi olan genel halk üretimi ile kollektif üretimin yerine hepsini kapsayan bir tek üretim sektörü geçtiği anda, 'para ekonomisi' ile birlikte meta dolaşımı da, değer kanunu da ortadan kalkacaktır. Komünizmde meta dolaşımının varlığını sürdüreceğini düşünen kimselerin bu görüşlerinin, Marksizmle ilgisi yoktur. Meta dolaşımı, sosyalizmden komünizme geçiş perspektifi ile bağdaşmaz.»[49]

DEVRİMCİ TAKTİKLERİN EKSİKLİĞİ VE İDEOLOJİK KARŞI-DEVRİM

Stalin ve Malenkov'un buraya aldığımız görüş ve eleştirileri, revizyonist karşı-devrim gerçekleşirken işçi sınıfının ve onun temsilcilerinin bu gelişmeye karşı direndikleri yolundaki soru ve iddiaların ne kadar haksız ve yersiz olduğunu kanıtlamaktadır. İşçi sınıfı, Parti ve devlet organ ve kadrolarındaki burjuvalaşmaya karşı direniyordu. İşçi sınıfı, Marksizm-Leninizmin belli başlı teori ve ilkelerinin sinsice aşındırılmasına ve bunların yerine başka görüşlerin geçirilmek istenmesine karşı mücadele ediyordu. Bununla birlikte, işçi sınıfının bu mücadeleyi başarıyla yürütmesini engelleyen çeşitli etkenler vardı. Her şeyden önce, Partinin devrimci önderleri, sınıf mücadelesinin sona ermesi konusunda İkinci Dünya Savaşı öncesinde ortaya koydukları görüşleri dolaysız, açık ve kapsamlı bir şekilde eleştirerek doğru görüşleri geniş kitlelere mal et-

1944 yılında Brejnev (sağda), Kızıl Ordudan bir silah arkadaşıyla birlikte cephede.

«Bu insanlar genellikle iyi bir sınıf kökenine sahiptir; hemen hepsi kızıl bayrak altında yetişmiştir; Komünist Partisine örgütsel bakımdan katılmış, yüksek öğrenim görmüş ve güya kızıl uzmanlar haline gelmişlerdir...

miş, sosyalist toplumda baş çelişmenin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme olduğunu ve gerek Partideki, gerekse toplumdaki bütün sağlıksız gelişmelerin bu çelişmenin ürünleri olarak ortaya çıktığını kavramış değillerdi. Bu büyük teorik boşluk, burjuva ideolojisine ve çalışma tarzına karşı mücadelenin olanca öneminin anlaşılmasını ve bu mücadelenin, durumun vahametinin gerektirdiği şekilde yürütülmesini önlüyordu. Örneğin Malenkov'un, 19. Kongreye raporun-

Her haliyle tam bir büyük burjuva olan Brejnev, 1974 yılında ABD Başkanı Ford ile.

... Ne var ki bunlar, kapitalizmin eski toprağının hayat verdiği yeni zehirli otlardır. Bunlar kendi sınıflarına ihanet etmiş, Parti ve devlet yönetimini gaspetmiş, kapitalizmi geri getirmiş, burjuvazinin proletarya üzerindeki diktatörlüğünün elebaşıları haline gelmiş ve Hitler'in teşebbüs edip de yapamadığı işi yapmışlardır.»

(*Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 45 - 46)

da, hâlâ esas olarak kapitalist kuşatmadan, uluslararası burjuvazinin gücünden ve ajanlarından kaynaklanan bir geri dönüş tehlikesine işaret etmesi, bu açıdan dikkat çekicidir. Malenkov bu raporunu okurken, kapitalizmin geri getirilmesi tehlikesinin en büyük kaynağı olan, yeni burjuva unsurların gizli temsilcisi, sah-

te Stalinci Kruşçev, kürsünün arkasındaki başkanlık divanında, Siyasî Büro üyeleri arasında oturuyor ve raporu onaylarmışcasına kafa sallayarak dinliyordu. Başka bir deyişle, burjuvazi mevzilerini gizlice inşa etmeyi sürdürüyor ve Parti içindeki burjuva yolcularının ancak bir kısmı açığa çıkarılmış bulunuyordu. Devrimci önderlik, «yöneticilerin niteliklerinin sınanması ve yöneticilerin doğru bir şekilde seçiminin» ne kadar önemli olduğunu görüyor, ancak **kendilerini iyi bir şekilde tahkim etmiş** ve **güçlü bir burjuva karargahı kurmuş** olan revizyonistlerin baltalamaları yüzünden, bu konuda geniş ve köklü bir saldırı geliştiremiyordu. Bu meselenin çözümünün tek genel ve kapsamlı yöntemi, kapitalist yolu tutan iktidar sahiplerine karşı, on dört yıl sonra Çin'de Mao Zedung'un önderliğindeki proleter karargahının yapacağı gibi, en **geniş halk kitlelerinin** dolaysız eylemini başlatmak olabilirdi. Yönetici kadroların kitle mücadelesi içinde geniş yığınlar tarafından eleştirilmesi ve bu ateşle sınanması, zehirli otları gerçek devrimcilerden ayırt edebilir ve mücadelenin, burjuva karargahının dış istihkamlarındaki çarpışmalarla sınırlı kalmayıp, bu karargahın can evine yöneltilmesini sağlayabilirdi. **Ama bunun için, devrimci** önderliğin bizzat kendisini tutucu ve bürokratik alışkanlıklardan kurtarması, Parti örgütünün önemli bir bölümünü belli bir zaman için yıkmayı göze alması, Marksizm-Leninizme ve halk kitlelerinin yaratıcılığına sonuna kadar güvenmesi zorunluydu. 1952'deki Sovyetler Birliği'nin parlak ve başarılı dış görünümünün ardında gövdenin geniş kesimlerini sarmış olan hastalığı altedebilmek için gerekli olan şey, 1966'da Büyük Proleter Kültür Devrimini alabildiğine geliştirme yolundaki kararlılıklarını **«biz komünist olarak yaşadık, komünist olarak ölürüz»** diye ifade eden ÇKP

Merkez Komitesi üyelerinin[50] ve 1971'de Lin Biao olayı sırasında, Lin Biao'nun burjuva hizbine mensup yüksek rütbeli generallerin bir darbe tezgahlaması ihtimali karşısında, **«gerekirse tekrar köylük bölgelere gider silahlı mücadeleye başlar ve yeni bir Kızıl Ordu kurarım»** diyen seksenlik Mao Zedung'un ruhuydu. Merkez Komitesinin en yüksek kademelerine kadar örgütlenmiş bulunan revizyonist cereyan, ancak statükoyu koruma yolundaki her tereddütten arınmış, gerici şeyleri yıkmaya cesaret eden böyle bir anlayışla göğüslenebilirdi. Esas tehlikeyi içeriden değil dışarıdan bekleyen bir devrimci önderliğin ise, böyle bir mücadelenin gerekliliğini kavramaması ya da doğuracağı sarsıntıları göze alamaması ve Parti üye kayıtlarının gözden geçirilmesi, Parti-içi eleştiri-özeleştiri mekanizmasının daha düzgün bir şekilde işletilmesi, kadro seçiminin daha dikkatli yapılması gibi, derine inmeyen ve Parti dışındaki geniş kitleleri seferber edip cihazlandırmayan tedbirlerle yetinmesi kaçınılmazdı. Bu tedbirlerin temel zaafı, revizyonizmi altetmek için geniş bir devrimci kamuoyu oluşturulmasına yönelmemeleriydi. Oysa **«genellikle iyi bir sınıf kökenine sahip oldukları; hemen hepsi kızıl bayrak altında yetişmiş, Komünist Partisine örgütsel bakımdan** (ama ideolojik bakımdan değil!) **katılmış, yüksek öğrenim görmüş ve güya kızıl uzmanlar haline gelmiş bulundukları halde, aslında kapitalizmin eski toprağının hayat verdiği yeni zehirli otlar olan»**[51] yeni burjuva unsurların temsilcisi Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin, kapitalizmi geri getirmek için dayandığı temel yöntem, tam da buydu: Modern revizyonist teorileri yayarak ideolojik alanda büyük bir keşmekeş, bir ideolojik karşı-devrim yaratmak. İşçi sınıfını ve emekçi halkı ideolojik bakımdan silahsızlandırmak. Böylece siyasî alandaki karşı-

Burjuva ve proleter kamplarına mensup Siyasî Büro üyeleri, Stalin'in cenazesinde bir arada. Tabutun sağ tarafındaki dizinin sağ başında, en önde, tam olarak görünen Malenkov. Onun arkasında Stalin'in oğlu Vasili. Onun arkasında, siyah şapka ve paltolu olan Molotov. Onun arkasında Bulganin. Onun arkasındaki Kaganoviç. Onun arkasında, yüzünün sadece yarısı gözüken 1957'de Kruşçev ile birlikte saf tutacak olan Şvernik.

devrim ve iktisadî alanda kapitalizmin geri getirilmesi için yaygın bir kamuoyu oluşturmak. Jozef Stalin'in 5 Mart 1953'te ölmesinden sonra, Stalinci görünerek Eylül 1953'te SBKP (B) Merkez Komitesi Birinci Sekreterliğine seçilmeyi başaran Kruşçev, bu taktiği uygulamak için çok daha geniş olanakları ele geçirmiş oluyordu.

Kruşçev'in tezgahladığı ideolojik karşı-devrim, başlıca şu noktalarda yoğunlaşıyordu:

a) **Ülke içinde, sosyalist ekonomi ve sosyalizmin kuruluşu konusunda:** Komünizm aşamasına geçişin, meta dolaşımının ve para ekonomisinin devamı ve hattâ daha da önem kazanmasıyla çelişmediğini öne

sürmek. Bu noktada Stalin ve Malenkov'un görüşlerini tahrif etmek. Onları, sanki meta dolaşımının ve para ekonomisinin derhal ortadan kaldırılmasına taraftarmışlar gibi göstermek. Kendisi ise, bu «ütopyacılara» karşı objektif zorunlulukları bilimsel bir şekilde tespit ediyormuş pozuna bürünmek. Böylece aslında meta dolaşımı ve para ekonomisi kategorilerini, her dönem için zorunlu ve «ebedî» olgular olarak sunmak. Sovyetler Birliği'nin iktisadî sisteminin ütopik bir şekilde değiştirilmesine karşı çıkmak maskesi altında, bu sistemi kapitalizm doğrultusunda değiştiren adımları atmak. Bütün halkın çıkarlarını temsil eden merkezî planlama sisteminin öze ilişkin olmayan çeşitli eksikliklerini abartarak, bu sistemin özünü yok etmeye girişmek. Ekonomist eğilimlerden yararlanarak ve bu eğilimleri körükleyerek, sanayi ve tarım işletmelerinin geniş yetkilerle donatılmasını, bu işletmelere kâr peşinde koşma insiyatifi verilmesini talep etmek. Her alanda maddî dürtülerin daha fazla kullanılmasını sağlamak. Küçük üretimi güçlendirmek. Emekçi halkın kollektif mülkiyetinin adım adım bütün halkın mülkiyeti yönünde ilerlemesini durdurmak ve tersine çevirmek. Kollektif ekonominin bağrında olsun, devlet sektörünün yönetici mevkilerinde olsun, özel birikim ve tüketim olanaklarını artırmak. Kolhoz çiftçilerinin kendi özel topraklarından elde ettikleri ürünün bir kısmını sabit fiyatlar üzerinde devlete satmaları zorunluluğunu kaldırmak.

b) **Uluslararası planda:** Dünya şartlarında köklü değişikliklerin olduğunu, emperyalistlerin hiç olmazsa bir kısmının akıllandığını, öte yandan nükleer silahların ortaya çıkmasının savaş meselesinde bir nitelik değişikliği meydana getirdiğini, bu şartlarda Lenin'in emperyalizm, savaş ve barış konusundaki öğ-

retilerinin aynı derecede geçerli olmaktan çıktığını savunmak. Halkların barış özlemlerinden yararlanarak ve savaş korkusunu işleyerek, emperyalizm çağında sürekli bir barışın hakim olabileceğini, emperyalistler arasında savaş çıkmayabileceği gibi kapitalist blok ile sosyalist blok arasında da çıkmayabileceğini ve her ne pahasına olursa olsun çıkmaması gerektiğini iddia etmek. Bütün dünya meselelerinin, ABD ile SSCB tarafından birlikte çözülmesini istemek. Dünya tarihinin itici gücünün halkların mücadelesi olduğunu reddederek, bütün devrim ve millî kurtuluş mücadelelerinin SSCB'nin dış siyasetine tâbi kılınmasını istemek. Böylece dünya devrimi ile sosyalist ülkelerin dış siyaseti arasındaki ilişkiyi tersine çevirmek. Büyük devlet hegemonyacılığını sinsice yerleştirmek. Sosyalist ülkeler ile kapitalist ülkeler arasında barış içinde bir arada yaşamayı, sosyalist dış siyasetin tâbî ve talî bir unsuru olmaktan çıkarıp, SSCB'nin «dış siyasetinin genel çizgisi» haline getirmek. SSCB'nin ABD'yi barış içinde, iktisadî rekabet yöntemleriyle altedeceği şeklindeki «barış içinde yarış» tezini piyasaya sürmek.

c) **Diğer ülkelerdeki devrimci mücadele konusunda:** Yukarıdaki bütün diğer görüşlerine ve özellikle dünya şartlarının değiştiği şeklindeki çeşitli iddialarına dayanarak Ekim Devrimi yolunun evrensel değil, «o gün için geçerli» olduğunu, günümüzde kapitalizmden sosyalizme «barış içinde geçiş»in mümkün hale geldiğini ve hattâ daha ağır bastığını, «parlamentoların barış içinde fethi» için çalışmak gerektiğini iddia etmek.

Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin **savunduğu bu** ideolojik ve siyasî program, Lenin, Stalin ve Bolşevik Partisinin diğer devrimci önderlerinin yukarıda özet-

lediğimiz görüşlerine taban tabana zıttı. Bu görüşler, sosyalizmin kuruluşuna, emperyalizme ve proletarya devrimine ilişkin Marksist-Leninist teorinin, yüksek bürokratların, ayrıcalıklı işletme yöneticilerinin, büyük devlet hegemonyacılığına kendilerini kaptırmış politikacı ve generallerin dar zümre çıkarları doğrultusunda tepeden tırnağa tahrifini ifade ediyordu.

BURJUVAZİNİN AÇIK SALDIRIYA GEÇİŞİ: SBKP'NİN 20. KONGRESİ

Kruşçev bu dönemde Parti ve devlet mekanizması içindeki nüfuzu sayesinde bu görüşlerini yayarken, kendisini gizleyerek kuvvet toplamaktan da geri durmuyordu. Onun taktikleri, esas olarak kendinden önceki Troçki, Zinovyev, Buharin ve Rikov gibi burjuva yolcularının yöntemlerinin aynısıydı. Bununla beraber, bazı önemli avantajları vardı: Geçmişteki mücadelelerde doğru çizgiye bağlı görünmüş, kendini gizleyebilmiş ve açığa çıkmamış olmak. Bunun yanı sıra, Stalin'in ölümünden sonra karşısında kalan devrimci önderlerin, tek tek ağaçlardan kurtulup ormanın bütününü, birbirinden kopuk gibi gözüken yığınla olayın ortak özünü ve Kruşçev'in gerçek yüzünü göremeyişleri. Nihayet, otoritesi çok büyük olan Stalin'in ölümünden sonra, tayin edici anda devrimci itibarına dayanarak Partiyi ve halkı çevresinde toplayabilme yeteneği bakımından da diğer yöneticilerle eşit durumda kalmak. Kruşçev bu sayede ihtiyatla ilerleyebiliyor, tepkiyle karşılanan iki adım attıktan sonra sözümona hatasını düzeltiyormuş gibi görünüp bir adım geri çekilebiliyor, birliği koruma ve bölünmeme arzularını kötüye kullanabiliyor, hattâ gerektiğinde kendi siyasetini

uygulayan taraftarlarına karşı yöneltilen eleştirilerin başına da geçerek, bu eleştirilerin kendisine, burjuva kampının merkezine yönelmesini sahtekarlıkla önleyebiliyordu. Ve temel yöntem hep aynı kalıyordu: Can alıcı ideolojik ve siyasî tartışmaları kapalı kapılar ardında yürütmek, meselelerin geniş kitlelere yansımasına asla meydan vermemek; ta ki Partiyi ve halkı yeterince uyutulmuş, kendini ise yeterince güçlü hissedinceye, Stalin'in deyişiyle, **«onların yöneticisi olarak halkın tepesine çıkabileceğine»**[52] karar verinceye kadar. İşte Kruşçev için bu dönüm noktası, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 1956 başında toplanan ünlü 20. Kongresi oldu.

Kruşçev'in bu kongrenin kapalı bir oturumunda okuduğu gizli rapor, onun karşı-devrimci programının o ana kadarki en açık ve kapsamlı ifadesini, kapitalizmi geri getirmeyi amaçlayan dönekler kliğinin bütün cephe boyunca saldırıya geçişini ifade ediyordu.[53]

Bu raporun can alıcı noktalarını, «kişiye tapmayla mücadele» bahanesi altında Stalin'in tamamen inkarı ve «parlamenter yoldan barış içinde sosyalizme geçiş» tezinin sistemli bir hal alması meydana getiriyordu.

Kruşçev gizli raporunda, Stalin'in olumlu yönlerinin ve hatalarının doğru bir değerlendirmesine girişmedi. Onun niyeti, Stalin'i tepeden tırnağa kötüleyerek Bolşevik Partisinin geçmişteki doğru çizgisine olan inancı, proletarya partisinin disiplinini ve Parti içindeki sağlıklı tartışma olanaklarını yıkmaktı. Kruşçev, Stalin'de «öldürülme korkusu» olduğu, O'nun «aşırı keyfî» hareket ettiği, «halka baskı ve terör» yolunu tuttuğu, «ülkeyi ve tarımı yalnızca filmlerden tanıdığı» ve «savaş planlarını çalışma odasındaki bir

küre üzerinde tespit ettiği» gibi iğrenç yalanları ortaya atarken, o güne kadar sadece emperyalist ülkelerin ideologlarının kullanmış olduğu bu dille aslında sosyalizme, proletarya diktatörlüğüne ve uluslararası Komünist harekete saldırıyordu. Burjuva diktatörlüğünü ve kapitalizmi açıkça savunmanın imkansız olduğu Sovyetler Birliği'nde, Kruşçev'in kendi kliğinin burjuva diktatörlüğünü sözümona gerçek sosyalist demokrasi ve yönetim diye, kendi kapitalist iktisadî programını da yönetimin sözümona ülkenin ve tarımın gerçek şartlarına uygun bir yeniden örgütlenmesi diye sunmak için bulduğu çare, buydu. O, Stalin'e saldırmakla, Partinin hâlâ var olan devrimci önderliğini tarihî dayanaklarından yoksun bırakmayı da amaçlıyordu. Kruşçev, gizli raporunda, Stalin yönetiminin «Sovyet toplumunun gelişmesinin önünde ciddî bir engel haline geldiğini» iddia ediyordu. Bu söz, aslında Stalin yönetiminin Kruşçev gibi burjuva yolcularının önünde ciddî bir engel, kapitalizmin geri getirilmesinin önünde ciddî bir engel oluşturduğu anlamına geliyordu.

Kruşçev'in bu gizli raporda uluslararası durumu tahlil ederken emperyalizme, özellikle o dönemde dünya halklarının baş düşmanı, emperyalist sistemin temel direği durumunda olan Amerika Brileşik Devletleri'ne karşı aldığı tavır, Stalin'e karşı aldığı alabildiğine düşmanca tavırdan çok farklıydı. Kruşçev konuşmasında, ABD hükümetini ve cumhurbaşkanını emperyalist savaş güçlerinin temsilcileri olarak değil, savaş güçlerine karşı direnen kimseler olarak gösterdi. Kruşçev, «savaş sayesinde önemli meselelerin çözüleceği görüşünün savunucularının orada (ABD'de) hâlâ önemli mevkileri ellerinde tuttuklarını» ve bu kimselerin «başkana ve yönetime büyük baskı yapmaya devam ettiklerini» söyledi.[54] Kruşçev buradan, giderek

Leninist barış içinde bir arada yaşama ilkelerinin çok ötesinde, Sovyetler Birliği'nin «ABD ile dost olmak ve onunla barış ve uluslararası güvenlik mücadelesinde olduğu kadar, iktisadî ve kültürel alanlarda da işbirliği yapmak istediğini» ilan etti.[55] Bu sözler, ABD hükümetinin ve başkanının ABD tekelci sermayesinin çıkarlarını temsil etmemelerinin mümkün olduğu, emperyalizmin savaş demek olmadığı ve dünya barışının emperyalizme karşı kararlı bir mücadeleyle (özellikle de ezilen milletlerin ve halkların kurtuluş ve devrim mücadeleleriyle) değil, SSCB ile ABD arasındaki «işbirliğiyle» korunabileceği anlamına geliyordu. Akla şöyle bir soru geliyor: **Kime karşı?** O dönemde dünya barışını tehdit eden esas güç ABD emperyalizmi olduğuna göre, SSCB'nin «dünya barışı uğrunda» ABD ile «işbirliği» yapmasının anlamı neydi? Gerçekte, 1950' lerin başlarından beri sinsice yayılmakta olan «akıllı emperyalizm», «barışçı emperyalizm» vb. teorilerinin gelip dayandığı bu nokta, ABD ile SSCB arasında dünya devrimine karşı işbirliği döneminin başladığını gösteriyordu.

Stalin'e karşı düşmanlık ile ABD emperyalizmine karşı dostluğun aynı raporda yanyana yer alması, Kruşçev'in gerçekleştirdiği ideolojik karşı-devrimin korkunç boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Kruşçev'in, bütün Leninist çalışma kurallarını ve Parti-içi demokrasinin gereklerini hiçe sayarak, bu raporu kendi hizbi içinde tamamen gizli olarak hazırlatmış olması, kongre öncesinde rapor taslağının Partiye dağıtılmamış ve tabanda tartışılmamış olması, raporun kapalı oturumda 6 milyon Parti üyesinin sadece 6 binine tam bir sürpriz olarak sunulması ve Partili kitlenin konuşmayı, bayram eden burjuva basınından

bölük pörçük bir şekilde öğrenmek durumunda bırakılması ise, devrimci tepkilerden ödü patlayan revizyonist dönek kliğin komplocu yöntemlerinin en çarpıcı örneğidir. Çalışma ve örgütlenme tarzı açısından, bu eylem, SBKP (B)'nin, bir avuç bürokrat yöneticinin her şeyi tayin ettiği ve Parti tabanına onaylattığı sosyal-faşist bir parti haline getirilmesi yolunda atılan ilk açık ve geniş kapsamlı adım niteliğindeydi. Daha sonra Kruşçev, Parti içindeki Komünistleri temizlemek için sahte kanıtlar düzenlemeye girişti. Bu sahte kanıtlarla bir komplo hazırlanarak Beria öldürüldü.

1957'DE MERKEZ KOMİTESİNDE BURJUVA VE PROLETER KARARGAHLARI ARASINDA SON ÖNEMLİ BOY ÖLÇÜŞME

Kendisi için güçlü bir burjuva karargahı inşa etmiş olmasına rağmen Kruşçev'in duyduğu endişeler yersiz değildi. 20. Kongreyi izleyen bir-iki yıl içinde, SBKP'deki devrimci güçler, birçok kere Marksizm-Leninizmin mevzilerini yeniden canlandırmaya, yeni burjuvaziyi altetmeye çalıştılar. 1957 Haziranında, Merkez Komitesi prezidyumunda (başkanlık divanında) devrimci mevzileri savunan Malenkov, Molotov ve Kaganoviç ile Kruşçev kliği arasında şiddetli bir mücadele oldu. **Kruşçev ve taraftarları, azınlıkta kaldılar.** Kruşçev Birinci Sekreterlikten indirildi. Fakat gerçek devrimciler ona karşı dost bir tavır aldılar. Onu Partiden atmadılar ve Merkez Komitesinde tuttular. Kruşçev bu arada Merkez Komitesinin bir kısmını kazandı. Kruşçev'e karşı çıkan devrimci güçler, usta burjuva politikacılarına karşı mücadeleyi kapalı kapılar ardında sürdürmek ve kitleleri seferber etmemek şeklindeki hata-

larını devam ettirdiler. Malenkov, Molotov ve Kaganoviç etrafında saf tutan grubun direnişi karşısında Merkez Komitesi prezidyumundaki iktidar durumu sarsılmış olan Kruşçev, bu gafletten yararlanarak, Merkez Komitesi Genel Toplantısının çok kısa bir süre içinde yapılmasını kabul ettirdi. Bu süre içinde, devrimci güçlerin görüşlerini yaygınlaştırmaları, Merkez Komitesi üyelerine ve bütün Partiye hangi meselelerln söz konusu olduğunu ve kimin ne dediğini yeterince kavratmaları mümkün değildi. Dahası, Kruşçev bu kısa süre içinde, Silahlı Kuvvetlerin başındaki General Zukov'un kendi adamı olmasından yararlanarak, Merkez Komitesi içindeki kendi taraftarlarını Sovyetler Birliği' nin en ücra köşelerinden askerî araçlarla getirtmeyi başardı. Devrimci üyelerin ise doğal olarak küçük bir kısmı, bu toplantıya yetişebildiler. Kruşçev Zukov'un desteğiyle Kremlin'i kuşattı. Askerî bir darbe gerçekleştirdi. Merkez Komitesinden, Malenkov, Molotov ve Kaganoviç'i attırdı. Ardından, kirli tertiplerinin içyüzünü bilenlerin bir kısmını susturmaya girişti. Örneğin:

> «Ekim 1957'de toplanan SBKP Merkez Komitesi genişletilmiş toplantısı, 'Sovyet ordusu ve filosundaki siyasî parti çalışmasının düzeltilmesi' konulu kararında, silahlı kuvvetlerin yönetiminin Lenin'in ilkelerine karşı işledikleri kaba hataları mahkum etmiş ve... Zukov'u Partinin yönetici organlarından çıkartmıştır.»[56]

gibi satırlar bu açıdan ibret vericidir. Bu sözlerin alındığı 1959 tarihli sahte «SBKP Tarihi», 1957 yazındaki tayin edici olayları Kruşçev'in açısından şöyle anlatmaktadır:

> «...Parti, Merkez Komitesi önderliğinde SBKP' nin 20. Kongresinde alınan kararları uyguladığı

> ve ekonominin gelişmesi, emekçilerin hayat seviyelerinin yükseltilmesi alanlarında önemli başarılar kazandığı bir sırada, Partinin çizgisine karşı olan bazı kimseler meydana çıktılar. Bu, merkez Komitesi prezidyumu içinde oluşmuş olan ve G.M. Malenkov, L.M. Kaganoviç ve V.M. Molotov'un meydana getirdiği Parti-düşmanı bir gruptu.
>
> «Bu Parti-düşmanı grup, SBKP'nin 20 Kongresinin iç ve dış siyasetteki Leninci çizgisine karşı hareket etmekteydi ve partinin siyasî çizgisini değiştirmeyi ve aldığı tedbirleri bozmayı kendine görev edinmişti.»57

Buraya kadar olan bölüm, SBKP içinde iki çizgi arasında tayin edici bir mücadele olduğunun Kruşçev ve taraftarları tarafından da tespit edildiğini göstermektedir. **Sınıflarüstü hiç bir olgunun meydana gelemeyeceği sosyalist toplumda birbirine zıt iki çizgi, hangi sınıfları temsil ediyordu?** Sovyetler Birliği'nde karşı-devrimci bir iktidar değişikliği olup olmadığının araştırılmasında can alıcı sorun budur ve bütün devrimciler bu konuda son tahlilde ya proletaryanın ya da burjuvazinin yanında bir karar vermek zorundadırlar. Kruşçev'in «SBKP Tarihi», devamla, mücadelenin içeriği konusunda şunları söylemektedir:

> «Parti düşmanı grubun üyeleri, iktisadî ve kültürel inşada Birlik Cumhuriyetlerinin haklarının genişletilmesine karşı çıktılar ve Parti tarafından devlet cihazının kısıtlanması ve bürokratizme karşı mücadele için alınan tedbirlere karşı direndiler. Onlar, sanayi ve inşaat alanlarında yönetimin yeniden örgütlenmesini sabote etmeye çalıştılar.»57

Ön sırada, solda Brejnev, ortada Kruşçev, sağda Kosigin, devrimcilere karşı kazandıkları zaferi kutlarken.

Buradaki «iktisadî ve kültürel inşada Birlik Cumhuriyetlerinin haklarının genişletilmesine karşı çıktılar» ifadesi, Malenkov, Molotov ve Kaganoviç'in merkezî planlamanın zayıflatılmasına karşı bütün halkın menfaatlerinin korunması için mücadele ettikleri anlamına; «devlet cihazının kısıtlanması ve bürokratizme karşı mücadele için alınan tedbirlere karşı direndiler» ifadesi, onların proletarya diktatörlüğünün ve devrimci kadroların tasfiyesine karşı direndikleri anlamına; «sanayi ve inşaat alanlarında yönetimin yeniden örgütlendirilmesini sabote etmeye çalıştılar» ifadesi ise, bu devrimci güçlerin işletmelerin kâr ilkesine göre yönetilmesini reddettikleri anlamına gelmektedir.

Kruşçevci «Tarih», tarım alanındaki mücadeleyi ise şu şekilde nakletmektedir:

«Parti düşmanı grup, kolhoz köylülerini tarım üretiminin artırılması meselesiyle daha fazla ilgilendirmenin zorunlu olduğunu inkar etti; tarımdaki eski planlama düzeninin yerine yenisinin konmasını reddetti; kolhoz köylülerinin özel olarak ürettikleri tarımsal ürünlerden bir kısmını devlete teslim etme mecburiyetlerinin kaldırılmasına karşı çıktı. Kollektif ekonomilerde ortaya çıkmış olan ve Partinin de aktif olarak desteklediği, gelecek yıllarda adam başına süt, tereyağ ve et üretiminde ABD'ye yetişmek ve geçmek hareketine karşı çıktı. Parti düşmanı grubun üyesi olan Molotov, pratikte denenmiş ve ülkenin iktisadî hayatında büyük önem kazanmış olan, yeni ve çorak arazilerin ekime açılması gibi son derece önemli bir tedbirin uygulanmasına karşı koydu.»[57]

Bu bölüm, Merkez Komitesi prezidyumundaki devrimci grubun, köylülerin tarım üretiminin artırılmasıyla ilgilendirilmesinin ideolojik ve siyasî bir seferberlik değil, maddî dürtüler aracılığıyla bireysel kazanç hırsının körüklenmesi şeklini almasına; aynı zamanda devlet sektörünün kollektif mülkiyet ve küçük üretim üzerindeki önderliğinin zayıflatılmasına ve küçük üretimin güçlendirilmesine karşı koyduklarının itirafından başka bir şey değildir. Malenkov, Molotov ve Kaganoviç'in, emekçilere abartılmış maddî refah vaatlerinde bulunulmasına ve dünya devrimi mücadelesinin yozlaştırılıp, sırf ekonomilerarası barışçı bir yarış haline getirilmesine karşı çıkmaları da dikkat çekicidir. Bakir araziler meselesine gelince, Molotov gerçekten

de ABD'nin kapitalist tarımına hayranlığıyla tanınan Kruşçev'in, geniş ve ıssız arazilerde tamamen kapitalist yöntemlerle çalışan «devlet çiftlikleri» kurarak tarımda «mucizeler» yaratma programına karşı direnmiştir! Sovyet tarım üretiminin Stalin döneminde ne durumda olduğunu, Kruşçev'in ve onu izleyen diğer «mucizeler yaratıcısı» Brejnev'in ellerinde ise ne hale getirildiğini, bu dizinin **Altıncı Broşüründe inceleyeceğiz.** Ancak hemen belirtelim ki, bu «bakir araziler» programının tam bir fiyaskoyla sonuçlanması, Brejnev'in 1964'te Kruşçev'i devirmek için kullandığı en önemli gerekçelerden birini teşkil etmiştir! Geçelim. Kruşçevci «Tarih», dış ve iç siyaset alanındaki mücadeleyi de şu cümlelerle dile getirmektedir:

> «Parti düşmanı grup, partinin uluslararası gerilimi azaltma, barışı teminat altına alma, halkların işbirliğini geliştirme ve aralarındaki dostluğu derinleştirme amacını güden dış siyasetine karşı da mücadele etti. Malenkov, Kaganoviç ve Molotov, Partinin kişiye tapmanın sonuçlarını ortadan kaldırma yolunda aldığı tedbirlere aykırı hareket ettiler. Bu bir tesadüf değildi. Çünkü onların, yüksek mevki sahibi parti yöneticileri olarak, kişiye tapmanın doğurmuş olduğu hatalarda kendi payları da vardı.»[57]

Bu ifadelerin ardında yatan gerçek, Malenkov, Molotov ve Kaganoviç'in «barışçı emperyalizm» ve «parlamentoların barışçı yoldan fethi» teorilerine karşı, ayrıca «kişiye tapmaya karşı mücadele» kılıfı altında Stalin'e, sosyalist Sovyetler Birliği'nin başarılarına ve proletarya diktatörlüğüne küfredilmesine karşı da mücadele ettikleridir.

Nihayet Kruşçevci «Tarih», revizyonist dönekle-

rin hizipci yöntemlerini örtbas etmek için hizipçilik suçlamasını hiç utanmadan devrimcilere yöneltmekte ve mücadelede kimin hangi safta yer aldığı konusunda şu ilginç bilgileri vermektedir:

«Merkez Komitesi prezidyumu ve Merkez Komitesi, parti düşmanı grubun üyelerinin yanlış fikirleriyle kararlı bir şekilde mücadele ettiler ve onların kendi hatalarına yöneltilen eleştirilerden gerekli dersleri çıkartarak yeniden partinin kollektif önderliğine uyacakları umuduyla onları düzeltmeye çalıştılar. Ancak bu grubun üyeleri, gitgide daha fazla parti düşmanı ve anti-Leninist mevzilere kaydılar, mücadeleleri içinde entrikalara başvurdular ve partinin Merkez Komitesine yönelik gizli bir komploya giriştiler. Malenkov, Kaganoviç, Molotov ve onlara katılmış olan Şepilov, partinin siyasetini değiştirmek ve partiyi yeniden yanlış ve SBKP'nin 20. Kongresi tarafından mahkum edilmiş olan yönetim tarzına geri çekmek amacıyla **(1952'ye kadar uzanan Stalin döneminin 'yanlış' görülmesinin bundan açık bir ifadesi olabilir mi?)** partinin yönetim organlarında hizipçi yöntemlerle bir değişiklik yapmaya çalıştılar.

«Bu hizipçi gruba N.A. Bulganin'in de dahil olduğu bir gerçektir. Bulganin, entrikacı ve parti düşmanı tutumuyla, parti düşmanı grubun partinin Leninci çizgisine karşı çıkmaya cesaret etmesine büyük katkıda bulunmuştur.[58]

«1957 Haziranında Merkez Komitesi prezidyumunda parti düşmanı gruplaşmaya karşı şiddetli ve amansız bir mücadele patlak verdi. N.S. Kruşçev; prezidyumun üye ve aday üyeleri, Merkez

Komitesinin sekreterleri olan A.B. Aristov, N.I. Belyayev, L.İ. Brejnev, Y.A. Furtseva, A.I. Kiriçenko, F.R. Kozlov, A.I. Mikoyan, N.A. Muçidinov, P.N. Pospelov, M.A. Suslov, N.M. Şvernik; ve Merkez Komitesi üyeleri olan N.G. İgnatov, O.V. Kuusinen, D.S. Korotçenko, J.E. Kalnbersin, A.P. Kirilenko, A.N. Kosigin, K.T. Mazurov, V.P. Mşavanadse, N.V. Podgorni, D.S. Polyanski ve diğerleri, parti düşmanı gruplaşmaya karşı kararlı bir şekilde tavır aldılar ve onların partinin ve merkez komitesinin Leninci çizgisine yönelttikleri azgın saldırıları yenilgiye uğrattılar.»[57]

Bu karşı-devrimci güruhtan Brejnev, Kosigin, Podgorni, Suslov, Kirilenko ve Mazurov, bugün de Sovyetler Birliği'nin başında, en azından Siyasî Büroda bulunmaktadır. Polyanski, tarımın yönetilmesiyle görevlendirildiği ve herhalde bu alanda Brejnev'in daha büyük mucizeler yaratmasını (!) engellediği için olacak, giderek gözden düşmüş, 25. Kongrede Siyasî Bürodan çıkartılmış ve sonra Tarım Bakanlığından alınıp Japonya'ya elçi tayin edilmiştir. Kuusinen, «bilim emekçileriyle» birlikte, Marksizm-Leninizmi, Sovyetler Birliği'nin gerçek tarihini ve uluslararası Komünist hareketin tecrübelerini tepeden tırnağa tahrif eden bir dizi revizyonist kitabın yazarıdır. Y.A. Furtseva'ya gelince, Sovyet yönetici klikleri içindeki çatışmalar sonradan onun hakkında önemli bilgilerin ortaya çıkmasına yol açtığından, üzerinde kısaca durmak gerekir.

Kruşçev'in çok yakın dostu olan Kültür Bakanı Yekaterina Furtseva, herkese nabzına göre şerbet verebilen bir bürokrat, «kadın hakları»yla övünen Sovyetler Birliği'nde Siyasî Büroya girebilen ilk ve tek kadındır. Furtseva'nın Brejnev döneminde artık biri Mos-

kova banliyösünde, diğeri de Karadeniz kıyısında olmak üzere iki «daça»sı (lüks villası) vardı. Bütün bun-

1957'de Kruşçev'in üstün gelmesinde önemli rol oynayanlardan, eski Kültür Bakanı Yekaterina Furtseva. Daha sonra Brejnev döneminde üçüncü villasının bedeli olan 60 000 rubleyi (yaklaşık 1 milyon lirayı) devlete nakit olarak iki gün içinde ödemiştir.

lar yetmiyormuş gibi, bir de kızı Svetlana'nın üzerine, **120 000 rubleye mal olduğu yolunda söylentiler çıkan** üçüncü bir «daça» yaptırdı. Normal olarak bu, hiç bir koğuşturmaya yol açmazdı, çünkü diğer Parti yöneticilerinin durumu da farksızdı. Ancak Kruşçev'e olan yakınlığı nedeniyle Furtseva'ya güvenemeyen Brejnev, Furtseva aleyhinde (üçüncü bir daça yaptırdığı için değil... çünkü bunun ucu kendisine de dokunurdu), üçüncü daçasının inşaat malzemelerini karanlık yollardan fahiş fiyatla temin ettiği iddiasıyla soruşturma açtırdı. Ancak Furtseva, görevden alınmaması için Brejnev'e şahsen başvurdu ve Brejnev kliği de, kendi imal ettiği «skandal»ın fazla dallanıp budaklanacağı korkusuyla, Furtseva'nın üzerine fazla gidemedi. Soruşturma kurulu, Furtseva'dan, «daça»sının bedeli olarak takdir edilen 60 000 rubleyi devlete **geri ödemesini** istedi. **Furtseva, Türk parasıyla yaklaşık 1 milyon lira tutan bu miktarı iki gün içinde nakit olarak temin edip ödedi,** SSCB Yüce Sovyetindeki (parlamentosundaki) yerini kaybetmekle birlikte Kültür Bakanı olarak kaldı ve 25 Ekim 1974'de bu görevdeyken öldü. Bu örnek, Malenkov, Molotov ve Kaganoviç'i Merkez Komitesinden ve Partiden uzaklaştıranların maddî temellerini, hangi iplikten dokunmuş olduklarını, fazlasıyla ortaya koymaktadır.

ÖRGÜTSEL VE İDEOLOJİK ALANLARDA KARŞI-DEVRİMİN TAMAMLANMASI: 1956'DAKİ 20. KONGREDEN 1961'DEKİ 22. KONGREYE

Merkez Komitesi prezidyumundaki devrimci önderlerin tasfiyesini, bütün ülke çapında yeni bir tasfi-

yeler dalgası izledi. Kruşçev, Temmuz ve Ekim ayları içindeki genişletilmiş Merkez Komitesi toplantılarının ardından, gene 1957 yılı içinde topladığı 21. Kongrede, Temmuz kararlarını öndersiz kalmış olan Partiye onaylattı. 1952'de Stalin'in önderliğindeki 19. Kongrede seçilen Merkez Komitesi üyelerinin yüzde 70 kadarı, 20, 21. ve 1961'deki 22. Kongrelerde tasfiye edildi. 1961'de tasfiye edilenler 1956'daki 20. Kongrede seçilenlerin de yüzde 50'sini içeriyordu. Alt kademelerde, uzun yıllar boyu devam eden daha da büyük değişiklikler oldu. Yalnız 1963 yılında, Sovyetler Birliği'nin çeşitli Cumhuriyet ve özerk bölgelerindeki Merkez Komiteleri üyelerinin yüzde 50'si değiştirildi; öte yandan, taşra ve mahallî komite üyelerinin dörtte üçü atıldı. Buna karşılık, bütün Doğu Avrupa'da Lenin ve Stalin dönemlerinde açığa çıkmış sağcı unsurlara, eski Troçkistlere, burjuva ajanlarına, Tito taraftarlarına, 1945-49 döneminde tasfiye edilen burjuva yoclularına itibarları iade edildi. Bunlar ve o ana kadar kendilerini gizlemeyi başarmış olanlar, eski Bolşeviklerin yerine Parti ve devlet yönetimine sokuldular. Örneğin Polonya'da Gomulka, Macaristan'da İmre Nagi ve daha niceleri, 1940'ların sonlarında kaybettikleri mevkilere yeniden kavuştular ve bütün Doğu Avrupa'da kapitalizmin geri getirilmesinde Kruşçev ile elele verdiler.[59] Bunun yanı sıra, eski proletarya partilerinin sınıf yapısında da önemli değişiklikler meydana geldi. Bizzat Sovyet revizyonistlerinin gerek 24. Kongrede, gerekse 1974'te yayınladıkları rakamlara göre, toplam emekçi sayısının yüzde 58'ini oluşturan işçilerin Parti içindeki temsil oranı sadece yüzde 40'tır. Köylülerin oranı ise, yüzde 15 kadardır. Bu işçi ve köylülerin önemli bir kısmının sendika bürokratları, işçi aristokrasisi mensupları, üretim sürecinden ve tabandan kopmuş insanlar,

revizyonist yöneticilerin kendi adamları olduğunu, ideolojik ve siyasî bakımdan işçi sınıfını temsil etmediklerini bir yana bırakalım. Bu rakamlara göre, parti üyelerinin yüzde 45'ini, emekçi nüfusun sadece yüzde 21'-ini oluşturan memurlar meydana getirmektedir! Dahası, genel üye kitlesini değil de bölge ve şehir parti komitelerindeki üye ve yedek üyeleri ele alırsak, bu yönetim organlarındaki üyelerden işçi veya köylü kökenli olanların toplamı yüzde 40, memurların toplamı ise yüzde 60 oranındadır.[60] 20. Kongre ile 23. Kongre arasında partiye alınan 5 864 000 yeni üyenin 2,5 milyonundan fazlası, aydın, uzman, memur vb.dir. SSCB' deki bütün parti komitesi sekreterliklerinden yüzde 90'ı aşkını, bürokrat ve teknokratların elindedir. SSCB Yüce Sovyetindeki (parlamentosundaki) memur ve aydın delegelerin toplamı ise, işçi ve kolhoz mensubu delegelerin toplamından yüzde 8 fazladır. Yüce Sovyet delegelerinin yüzde 60'tan fazlasının imtiyazlı sınıfiara mensup olduğunu, bizzat resmî Sovyet istatistikleri gizleyememektedir.[61]

Böylece Sovyet işçi sınıfı, devrimci ideolojisinden sonra, devrimci örgütlenmesinden, Parti ve devlet içindeki bütün iktidar mevkilerinden de yoksun bırakıldı.[62]

Örgütsel alandaki bu değişiklikler, ideolojik planda yeni ve daha karşı-devrimci hamlelerle bir arada yürüdü. SBKP'nin 1961 Ekiminde yapılan 22. Kongresinde Kruşçev 1956'daki tezlerini daha da geliştirdi, sistemleştirdi ve bunlara yenilerini kattı. Kruşçev bu kongrede, ölümünden sekiz yıl sonra Stalin'e yeni ve yoğun bir saldırı yöneltmek ihtiyacını duydu. Kongrede kabul edilen yeni program, barış içinde bir arada yaşamayı dış politikanın genel ilkesi olarak tanımlamak ve «barış içinde geçiş», «barış içinde yarış» tez-

lerini sistemleştirmekle yetinmedi. Sovyetler Birliği'nde artık proletarya diktatörlüğüne ihtiyaç olmadığını ve SBKP'nin proletaryanın öncüsü olma durumunun değiştiğini ilan ederek, «bütün halkın devleti» ve «bütün halkın partisi» safsatalarını ortaya attı. Bu görüşler, proletarya diktatörlüğünün, sadece kapitalizmden sosyalizme (komünizmin alt aşamasına) geçiş döneminin nispeten kısa süresi için değil, kapitalizmden komünizme kadar uzanan sosyalizm tarihî dönemin tümü için zorunlu olduğunu gösteren Marksist-Leninist teorinin kaba bir inkarını ifade ediyordu. Gerek bu görüşler, gerekse aynı programda sınıf mücadelesi teorisinin yerine sınıflarüstü bir hümanizmin, komünizm ülküsünün yerine «özgürlük», «eşitlik» ve «kardeşlik» gibi burjuva sloganlarının geçirilmesi, sınıfları ve sınıf mücadelesini reddedip emekçi halk ile burjuvaziyi birlik içinde gösteren klasik burjuva ideolojisinin, neredeyse 1789 Büyük Fransız Devriminde oluştuğu şekliyle, modern revizyonist karşı-devrime damgasını vurduğunu gösteriyordu. Bu kongredeki bir diğer önemli gelişme de, Kruşçev'in Arnavutluk Emek Partisine açıktan açığa saldırması ve Enver Hoca'nın başkanlığındaki AEP yönetiminin devrilmesini isteyecek kadar ileri gitmesi oldu. Kongrede kabul edilen yeni programın da bu noktada diyeceği bazı şeyler vardı: Sosyalist bir ülkenin sosyalizmi kurmada esas olarak kendi gücüne güvenmesini, «kendi başına buyruk olma» şeklinde kötülemek! Bu, sosyal-emperyalizmin doğuşunun ilk belirtisiydi.

Kruşçev, 22. Kongre sırasında Çin Komünist Partisi temsilcileriyle yaptığı bir görüşmede, SBKP'nin 20. Kongresinden sonra «Stalin'den farklı bir yolu» (yani revizyonizm ve kapitalizme geri dönüş yolunu) henüz yeni izlemeye başladıkları sırada, hâlâ kardeş Parti-

lerin desteğine ihtiyaç duyduklarını söyledi. Kruşçev devamla şöyle dedi: **«Çin Komünist Partisinin görüşü o zaman bizim için büyük önem taşıyordu»** fakat **«şimdi şartlar değişmiştir»**, **«durumumuz iyidir»** ve **«kendi yolumuzdan ilerleyeceğiz»**.63

Kruşçev'in bu sözleri, Stalin'in ölümünden sonra başlattığı karşı-devrimin artık tamamlanmış olduğunu ortaya koyuyordu.

NOTLAR

1. Bkz. Karl Marks, *Ekonomi Politiğin Eleştirilmesine Katkı,* Öncü Kitabevi, Mart 1970, s. 3.

2. Marks-Engels, *Eserler,* Rus., bas., Cilt XXVIII, s. 301-302.

3. Bkz. Engels, *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm,* Sol Yayınları, Kasım 1970, s. 93-94. (Buradaki alıntılar, eserin İngilizce ve Fransızcasından yeniden çevrilmiştir.)

4. *Aynı yerde.*

5. V. İ. Lenin, *Devlet ve Devrim,* Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1965, s. 80.

6. Bkz. «SBKP(B) 15. Kongresi Kararları», Aralık, 1927.

7. Gerek gelişmiş kapitalist ülkelerdeki, gerekse Üçüncü Dünya ülkelerindeki revizyonistlerin, kapitalist devletleştirmelerin savunulmasını Sovyet işbirlikçiliğiyle nasıl birleştirdikleri konusunda bkz. «Tekelci Devlet Kapitalizmi ve Revizyonizm», AYDINLIK Dergisi, Eylül 1975, Sayı 55, s. 37-42. Bu meseleye bu dizinin Üçüncü Broşüründe de tekrar döneceğiz.

8. Bu konuda etraflı bilgi için bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması* (BORA Yayınları, İstanbul, Aralık 1975); «Proletarya Diktatörlüğü: Soru ve Cevaplar» (AYDINLIK Dergisi, Sayı 60, 61, 62, 63, 65); *Arnavutluk Emek Partisi Tarihi*, Cilt 2 ve 3 (BORA Yayınları, İstanbul, Ağustos ve Ekim 1975).

9. V. İ. Lenin, «Proletarya Diktatörlüğü Döneminde İktisat ve Siyaset». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 14-15.

10. V. İ. Lenin, *«Sol» Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*, Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1965, s. 5-6. Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 12-13.

11. *Aynı yerde*, s. 32-33. Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 15-16.

12. V. İ. Lenin, *Devlet ve Devrim*, Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1965, s. 112. Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 15-16.

13. V. İ. Lenin, «Sovyet Hükümetinin Acil Görevleri Üzerine Rapor». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 21-22.

14. V. İ. Lenin, *«Sol» Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*, Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1965, s. 123. Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 22-23.

15. V. İ. Lenin, «Sendikaların İkinci Bütün-Rusya Kongresine Rapor». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 23.

16. V. İ. Lenin, «Sovyet Hükümetinin Acil Görevleri». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 23-24.

17. V. İ. Lenin, «İşçi Devleti ve Parti Haftası». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 24.

18. V. İ. Lenin, «Uluslararası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel Görevleri Üzerine Rapor». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 24.

19. Bkz. V. İ. Lenin, *«Büyük Bir Başlangıç»*. Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 25. Ayrıca

bkz. *Devlet ve Devrim*, Bölüm V: «Devletin Ortadan Kalkışının İktisadî Temeli».

20. Bkz. V. İ. Lenin, «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı»; gene bkz. *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*.

21. «Marks'ın devlet konusundaki öğretisinin özü, ancak *tek* bir sınıfın diktatörlüğünün, sadece genel olarak tarihteki her sınıflı toplum için değil, sadece burjuvaziyi devirmiş olan *proletarya* için de değil, fakat kapitalizmi sınıfsız toplumdan, Komünizmden ayıran *tarihî dönemin* tümü için gerekli olduğunu anlayanlarca kavranmış sayılabilir.» V. İ. Lenin, *Devlet ve Devrim*, Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1965, s. 40. Daha sonra göreceğimiz gibi Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin Lenin'in bu öğretisine taban tabana zıt olarak «bütün halkın devleti» teorisini ileri sürmesi, revizyonistlere siyasî iktidar yolunu açan ideolojik karşı-devrimin en önemli olaylarından birini meydana getirmiştir.

22. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihı*, AYDINLIK Yayınları, İstanbul, Eylül 1975, s. 352.

23. *Aynı yerde*, s. 357.

24. *Aynı yerde*, s. 352.

25. *Aynı yerde*, s. 352.

26. *Aynı yerde*, s. 357-358.

27. Oportünistlerin kendilerini gizlemeleri, sahte özeleştiriler yapmaları ve Partiye yaltaklanmaları konusunda bkz. *aynı yerde*; s. 358-359 ve 393.

28. *Aynı yerde*, s. 354.

29. *Aynı yerde*, s. 396.

30. *Aynı yerde*, s. 373.

31. *Aynı yerde*, s. 374.

32. *Aynı yerde*, s. 376.

33. *Aynı yerde*, s. 390-391.

34. *Aynı yerde*, s. 397.

35. *Aynı yerde*, s. 421-422.

36. Bkz. Stalin, «SSCB'nin Anayasa Taslağı Üzerine».

37. Bkz. Stalin, «SBKP'nin 18. Kongresine Rapor», Merkez Komitesinin çalışması ile ilgili bölüm.

38. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, s. 371.

39. *Aynı yerde*, s. 371. Esas kaynağı için bkz. Stalin, *Leninizmin Meseleleri*, İng. bas., Moskova, 1947, s. 298.

40. *Aynı yerde*, s. 414-415, 416, 418.

41. Lenin'den yetmiş yıl önce bizzat Marks, proletarya diktatörlüğünün hangi görevlerin tamamlanmasına kadar zorunlu olduğunu, yani komünist toplumun hangi noktadan sonra başlayabileceğini, şu şekilde ifade ediyordu: «Bu sosyalizm, devrimin sürekliliğinin, *tüm sınıf ayrılıklarının kaldırılmasına*, bu sınıf ayrılıklarının dayandığı tüm üretim ilişkilerinin kaldırılmasına, bu üretim ilişkilerinin karşılığı olan tüm sosyal ilişkilerin kaldırılmasına, bu sosyal ilişkilerin sonucu olan tüm fikirlerin devrimcileştirilmesine zorunlu geçiş noktası olarak *proletaryanın sınıf diktatörlüğünün* ilanıdır.» *(Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, 1848-1850.* Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 11)

42. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, s. 352. Troçki-Zinovyev ve Buharin-Rikov gruplarına karşı ideolojik mücadeleyi değil, küfür ve hakarete rahatsız edici bir derecede yaklaşan sıfatları peşpeşe sıralamayı hedef alan, aynı zamanda böbürlenme ve düşmanları küçümseme havasından ötürü ve zafer sarhoşluğu yaratmaya son derece yatkın ifadeler için, bkz. *aynı yerde*, s. 394-396 ve 418-419.

43. Stalin'in Şubat 1931 tarihli konuşmasından naklen *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*'nin 381. sayfasında yer alan şu söz tipiktir: «...Eski Rusya ...herkese yenildi — çünkü geriydi.»

44. Stalin, 1930 yıllarında ilkönce «sanayiyi yeniden inşa döneminde her şeyi tekniğin belirlediğini» *(Aynı yerde*, s. 381), daha sonra da «her şeyi teknik kadroların belirlediğini *(Aynı yerde*, s. 408) öne sürdü, ama her şeyi kitlelerin, Marksist-Leninist ideolojinin ve sınıf mücadelesinin belirlediğini ortaya koymadı.

45. Örneğin şu satırlarda, teknik bilginin ve uzmanlığın rolünün abartılışı ve sanayinin yönetiminin, başta en bilinçli işçiler olmak üzere tabandaki işçi kitlesine bırakılmak yerine en iyi uzmanlara emanet edilişi son derece açıktır: «Bundan böyle teknik bilgi... Bolşevik idareciler için hayatî önemi olan bir mesele haline geldi... Bundan böyle tekniği kullanmada ustalık kazanmış ve sanayiyi yönetme yeteneğine sahip binlerce Kızıl uzmanın ortaya çıkması kaçınılmazdı ve gerçekten de böyle oldu. Yeni bir Sovyet teknik aydınlar zümresi doğdu. Bu aydınlar işçi sınıfından ve köylülerden geliyordu ve şimdi sanayinin idaresinde başlıca gücü bunlar oluşturmaktadır.» *(Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi,* s. 382) Hem bu kızıl uzmanların «yeni bir teknik aydınlar *zümresi»* meydana getirdiklerini, yani artık tabandaki işçilerden belli ölçülerde *farklı* olduklarını söylemek, hem de bu zümrenin yozlaşması olasılığını tamamen göz ardı etmek, gerçekten önemli bir hatayı ifade etmektedir. Doneç Kömür Havzasındaki Şahti yöresinde 1927 yılında meydana gelen üretim sabotaj olaylarının *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*'nde ele alınış tarzı da bu açıdan dikkat çekicidir. Burada bu olaylar tamamen eski burjuva unsurlara, yabancı kapitalistlere ve yabancı askerî casusluk örgütlerine mal edilmekte ve şu sonuçlar çıkarılmaktadır: «Stalin yoldaş, Bolşevik idarecilerin eski burjuva uzmanlar arasındaki sabatörler tarafından aldatılmamaları için artık üretim tekniğinde kendilerinin uzmanlaşması gerektiğini, işçi sınıfı saflarından gelen yeni teknik personelin eğitiminin hızlandırılması gerektiğini bildirdi.» *(Aynı eser,* s. 356) Parti Tarihinde sözü edilecek kadar önemli görülen bu olaydan çıkarılacak birinci dersin, tabandaki işçilerin ve Parti komitelerinin üretim süreci içindeki rol ve insiyatiflerinin artırılması olması gerekmez miydi?

46. İleri kapitalist ülkelerde yarışma zihniyeti ve bundan çıkarılan sonuçlar hakkında şu ifade tipiktir: «Eğer Komünist idareciler teknik sorunları hor görme tutumlarında diretselerdi, ileri kapitalist ülkeleri geçmemiz bir yana, bu ülkelere yetişmemizin bile imkansız olacağı açıktır.» *(Aynı eser,* s. 380) Mao Zedung, 1956'dan sonraki çeşitli yazı

ve konuşmalarında, Sovyet tecrübesinin bazı bakımlardan körü körüne taklit edildiği 1945-56 döneminde Çin'de de benzeri hatalar yapıldığını, sosyalist bir ülkenin iktisadî kuruluşunu bu gibi kıstaslarla yargılamaya kalkışmanın meselelere yanlış ve sakat bir bakış tarzıyla yaklaşılmasına yol açtığını defalarca belirtmektedir.

47. İkinci Dünya Savaşından sonraki yıllarda uluslararası işçi sınıfı hareketi içinde iki çizgi arasındaki mücadelenin şiddetlenmesinin bir diğer kaynağı da şuydu: Faşizme karşı savaş yıllarında birçok Avrupa ülkesinde kurulan anti-faşist cephelerin bazılarında proletarya partileri burjuvaziye karşı bağımsızlıklarını koruyamamışlardı; yer yer burjuvazinin proletarya partileri içine sızması için elverişli bir zemin doğmuştu. Dolayısıyla 1940'ların sonuna doğru, birçok proletarya partisinde güçlü bir revizyonist cereyan doğdu. Yugoslavya'da Tito, Polonya'da Gomulka, Macaristan'da İmre Nagi, Fransa'da Moris Torez vb. gibi bir kısım önderler, bu dönemde sosyalist devrim için proletarya diktatörlüğünden başka yollar da bulunduğu, halk demokrasisinin proletarya diktatörlüğünün özel bir biçimini ifade etmediği, burjuvaziye karşı dişe diş bir mücadelenin gereksiz olduğu, millî sanayi burjuvazisinin ve zengin köylü ekonomisinin serbest bırakılması gerektiği, emperyalizmin artık «akıllandığı» ve «barış istediği» gibi revizyonist görüşleri vargüçleriyle yaydılar. Tito, Yugoslavya'da iktidarı ele geçirdi ve bu ülkeyi erken bir aşamada kapitalist bir ülke haline getirdi. Yugoslav revizyonistleri, az kalsın Arnavutluk Komünist Partisinde de iktidarı ele geçiriyorlardı. Bu ideolojik ve siyasî keşmekeş, Stalin'in ve Bolşevik Partisinin sağcı akıma karşı mücadele bayrağını açmasıyla bertaraf edilebildi. Tito dışındaki birçok revizyonist karargah dağıtıldı ve tasfiye edildi. Bununla beraber burjuva yolcularının birçoğu geri çekilerek mevkilerini korudular ve fırsat kollamaya devam ettiler. Bu sağcıların görüşleriyle aynı dönemde Sovyetler Birliği'nde yaygınlaşan sağcı fikirler arasındaki benzerlik çok çarpıcıdır. Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin geri getirilmesinde, bizzat SSCB ve SBKP içindeki burjuva yolcuları tayin edici rolü oynadı. Bununla beraber diğer ülkelerdeki sağcı akımın kökünün kazınamamış olması, modern revizyonizmin diğer partilerde iktidarı ele geçirmesine

önemli bir katkıda bulundu. 1945-49 döneminin gerek kendilerini gizleyebilen, gerekse iktidardan uzaklaştırılan sağcıları, 1954'ten sonra tekrar doğrularak Kruşçev-Brejnev revizyonizminin yardakçıları haline geldiler.

48. Bkz. *Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin İktisadî Meseleleri*, Foreign Languages Press, İng. bas., Pekin, 1972, s. 36-37.

49. G. Malenkov, «SBKP(B) 19. Parti Kongresine Merkez Komitesinin Faaliyeti Konusunda Sunulan Rapor», Moskova, 1952, s. 118-120, 127-128, 140-141. Buradaki bölümler, eserin Almancasının, Almanya Komünist Partisinin (KPD) yayınevi Verlag Rote Fahne tarafından 1975'te Köln'de yayınlanan *Die Neuen Zaren — Sozialistisch in Worten, imperialistisch in Taten (Yeni Çarlar — Lafta Sosyalist, Fiiliyatta Emperyalist)* adlı kitabın 32-34. sayfalarında verilen fotokopilerinden dilimize çevrilmiştir.

50. 21 Temmuz 1966'da Pekin'de «Merkezin Önderlerine Hitaben» yaptığı konuşmada, kitle mücadelelerinin cesaretle yaratılması konusunda Mao Zedung şunları söyledi: «Bazı yoldaşlar başkalarına karşı amansız bir mücadele yürütüyorlar, ama kendileriyle mücadele edemiyorlar. Böyle devam ederlerse onlar, geçidi hiç bir zaman aşamayacaklardır. Ateşi kendi vücutlarınıza yanaştırmak, yanması için alevleri körüklemek sizin görevinizdir. Buna cesaret edecek misiniz? Çünkü ateş, kafalarınızı da yakacaktır.» Metin şu şekilde devam ediyor: «Yoldaşlar şöyle cevap verdiler: 'Hazırız. Eğer baş edemezsek, görevlerimizden istifa edeceğiz. Komünist Partisi üyeleri olarak yaşıyoruz ve Komünist Partisi üyeleri olarak öleceğiz. Kanapeler ve elektrikli vantilatörlerle dolu bir hayat bize yaramaz.'» (Mao Zedung, *Yayınlanmamış Yazılar*, May Yayınları, İstanbul, Haziran 1976, s. 209)

51. «Burjuvazi Üzerinde Topyekun Diktatörlük». Bkz. *Proletarya Diktatörlüğünün Teorisi ve Uygulaması*, s. 45.

52. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, s. 354.

53. Revizyonistler, Sovyetler Birliği'nde yeni burjuvazinin karşı-devrimci bir hükümet darbesini gerçekleştirdiği şeklindeki devrimci tespiti «bir kongrede, akşamdan sabaha, Parti yönetiminin ele geçirilmesi» şeklinde karikatürize

ediyor ve bunun olamayacağını ispatlamaya kalkışıyorlar. Ayrıca, «Sovyet işçi sınıfının ve emekçi halkının bunca yıllık partilerinin el değiştirmesine hiç ses çıkarmadıkları», «işçi sınıfının muhalefetinin hiç bir belirtisine rastlanmadığı», «Sovyet halkının hiç bir tepki göstermediği» vb. gibi yalanları, kendi kendilerini inandırmak için de olsa biraz fazla tekrarlıyorlar. (Bkz. «İlke» Dergisi, Mart 1975, Sayı 15, s. 120-121.) Tarihi sadece kazananlar değil kaybedenler de yazıyor. Spartaküs isyanından sonra da Romalılar, Spartaküs'ün bütün heykellerini kırdılar ve adı ile ona ilişkin bütün olayları tarih kitaplarından çıkardılar. Ama Spartaküs'ü ezilenlere unutturamadılar. Sovyetler Birliği'nde 1953-61 dönemi konusunda da, sosyal-faşist sansüre sığınmak boşunadır. Burada açıkladığımız bütün gerçekler, her iki tahrifatın tersini ispatlıyor.

54. Bkz. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Yönetimiyle Aramızdaki Ayrılıkların Kökeni ve Gelişmesi*, Proleter Devrimci AYDINLIK Yayınları, Ankara, Aralık 1970, s. 11.

55. *Aynı yerde.* «Dünya meselelerinin çözümü için Sovyet-ABD işbirliği» çizgisinin, sosyal-emperyalizm geliştikçe ve iki süper devlet arasındaki kuvvet dengesi değiştikçe yerini nasıl «detant» (yumuşama) ve «sosyalist sistemin tarihî taarruzu» taktiklerine bıraktığını, bu dizinin Üçüncü ve Dördüncü Broşürlerinde inceleyeceğiz.

56. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi,* Moskova ve Berlin, 1959, s. 853.

57. *Aynı yerde,* s. 854-855. Buradaki bölümler, daha önce adı geçen *Yeni Çarlar* (Köln, 1975) adlı kitabın 36-37. sayfalarındaki fotokopisinden dilimize çevrilmiştir.

58. Bulganin, aslında birçok konuda Kruşçev'in görüşlerini paylaşıyor, örneğin 17 Temmuz 1955 tarihli Pravda'da, iktisadî reformlar konusunda şunları yazıyordu: «Bir fabrika yöneticisi, üretimin doğrudan yönlendiricisi olarak, kapasitesi çerçevesinde işleri kesin bir *kendine yeterlilik* (khozraschet) temelinde yürütebilmesi için geniş yetkilere sahip olmalı ve kendi yönetimi altındaki bütün kaynakların kullanımından tam sorumlu olmalıdır.» (Nakleden: Abraham Katz, *The Politics of Economic Reform in the Soviet Union,* 1972, s. 57) Bu örnek, bir dönemde devrimci olan insanların,

siyasî uyanıklıklarını yitirdikleri, mevcut durumdan hoşnut olmaya kendilerini kaptırdıkları ve ekonomizme daldıkları takdirde hangi noktaya sürüklenebileceklerini göstermek bakımından önemlidir. Bununla beraber Kruşçev'in, geçmişte Stalin'e yakınlıkları nedeniyle gerek Bulganin'e ve gerekse Zukov'a güvenemediği anlaşılmaktadır.

59. Revizyonistler bu büyük değişikliği inkar edemeyince, «SBKP, tarihi boyunca kadroları bakımından pek çok yenilenmeler geçirmiş, pek çok köklü değişikliklere maruz kalmıştır» gibi laflarla işi geçiştirmeye çalışıyorlar. (Bkz. «İlke» Dergisi, Mart 1975, Sayı 15, s. 121) Birinci olarak, bu çapta bir değişikliğe SBKP tarihinde başka hiç bir dönemde rastlanmamaktadır. İkinci olarak, şüphesiz tayin edici olan, bu değişikliğin *hangi siyasî içerik etrafında meydana geldiği* noktasıdır.

60. Revizyonistler bu gerçekleri inkar edemeyince, çok komik şeyler yazıyorlar: «...teknokratlar ve bürokratlar diye vasıflandırılan kafa emekçilerinin oranının artması, hızlı bir teknolojik ilerleme içindeki sosyalist bir toplumda tabiî kabul edilmelidir. Sosyalizm yerleştiği ve kökleştiği ölçüde kafa ve kol emeği arasındaki çelişki azalmakta, kol işçisi kökenli kafa işçileri ve entellektüel emekçiler artmakta, teknolojinin gelişmesiyle kol emeğine olan ihtiyaç azalmaktadır.» *(Aynı yerde,* s. 121-122). Birinci olarak, sosyalist toplumda kafa emeği ile kol emeği arasındaki çelişmenin giderilmesi, kol emekçilerinin azalması ve kafa emekçilerinin artması (başka bir deyişle, dolaysız üretimde bulunanların azalıp üretimde çalışmadan yaşayanların artması!) şeklinde belirmez. Tam tersine, dolaysız olarak üretimde bulunmayanların sayısının gitgide azalması, giderek bütün emekçilerin hem kol emekçisi, hem kafa emekçisi haline gelmeleri; toplumun teknolojik gelişme ve üretkenlik artışıyla sağladığı «fazla zaman»ın sadece bir kısım insana değil, toplumdaki bireylerin *tümüne mal edilmesi ve pay edilmesiyle;* toplumdaki bütün bireylerin her gün az da olsa belli bir süre üretimde çalışmaları, bunun artık kendileri için bir *ihtiyaç haline gelmiş olması,* öte yandan toplumdaki her bireyin aynı düzeyde «boş zamanının» olmasıyla belirlenir. Kafa emeği ile kol emeği arasındaki çelişme, Marks ve Lenin'den haberi olmayanların sandığı gibi az sayıda kol emek-

çisi ve çok sayıda kafa emekçisinin kalmasıyla değil (herhalde hiç kol emekçisinin, makinaları çalıştırmak için kimsenin kalmayabileceğini iddia etmeyeceklerdir!), doğrudan doğruya «kafa emeği» ve «kol emeği» kategorilerinin ortadan kalkması, toplumsal emeğin homojen (türdeş) bir hal alması, her bireyin emeğinin hem «kafa», hem «kol» emeği olmasıyla gerçekleşir. Teknolojinin gelişmesiyle kol emeğine olan ihtiyaç, *toplumun bütünü açısından azalmaz;* sadece kapitalist kâr esasına göre çalışan tek tek işletmelerde azalır — nitekim Sovyet işletmeleri de bu yüzden sık sık işçi atmaktadırlar, her kapitalist ülkede olduğu gibi, yedek işsizler ordusunun ve üretken olmayan sektörlerde çalışanların, toplumsal asalaklığın vb. büyümesi pahasına! Komünizme ve «herkese ihtiyacına göre» ilkesine geçiş ise, ancak bu gibi olguların tamamen ortadan kalkması ve herkesin çalışmasıyla oluşturulan bir ürün fazlası temelinde mümkün olabilir. İkinci olarak, bir toplumda bürokrasinin, hizmet sektörünün, işçi aristokrasisinin vb. genişlemesinin, niçin *proletarya partisine* de aynı şekilde yansıması gerektiği tamamen meçhul kalmaktadır. Proletarya partisi, her şeyden önce sanayi proletaryasının ve diğer kol emekçilerinin, gelişmiş bir kapitalist ülkede özellikle «mavi yakalıların» partisidir ve öyle olmak zorundadır, çünkü Lenin'in de belirttiği gibi, işçi aristokrasisi, sadece sendika bürokratları değil, aynı zamanda kalifiye işçilerin üst kesimleri de, nispeten iyi durumdadırlar, nispeten tutucudurlar ve işçi hareketinde oportünizmin maddî dayanağıdırlar. Özellikle sosyalist bir ülkede, partinin sınıf bileşiminin sürekli olarak *proleterleşme yönünde gelişmesi*, partinin kapılarının işçiler ve diğer kol emekçileri için nispeten açık, aydınlar, mühendisler, teknisyenler vb. için ise çok dar tutulması gerekir. Lenin'in öğretisi budur, SBKP(B)'de Lenin ve Stalin döneminde uygulanan da budur. Yönetici organlara gelince, buralarda sınıf bileşimine daha da fazla özen gösterilmesi şarttır. Örneğin, Arnavutluk Emek Partisini ele alalım. AEP'nin Altıncı Kongresinde, 1 Kasım 1971'de Enver Hoca'nın okuduğu Merkez Komitesi raporuna göre, AEP üyelerinin yüzde 36,41'ini işçiler (ve gerçekten Marksist işçiler!), yüzde 29,7'sini ise kooperatif üyesi köylüler meydana getirmektedir. İşçi sınıfının Partideki oranı, nüfusun bütünü içindeki oranının

altında değil, *tam tersine çok üstündedir*. Parti üyelerinin yüzde 66'sını kol emekçileri meydana getirmektedir. Gelelim çeşitli kademelerdeki yönetim organlarının bileşimine. Aynı rapora göre, her düzeyde Parti komitesinin büyük çoğunluğunu oluşturan işletme hücrelerinin sekreterliklerinin *yüzde 86,3'ü*, Parti Bölge Komiteleri mevcudunun *yüzde 55'i işçilerden oluşmaktadır!* Dahası, Partinin yönetici organlarına seçilen işçilerin büyük çoğunluğu, *üretim birimlerinde çalışmaya devam etmektedirler!* Bu durum mu, yoksa Sovyetler Birliği'nde var olan durum mu Lenin'in yukarıda sözünü ettiğimiz şu ilkesine uygundur: «Hedefimiz, *her* emekçinin, üretim çalışmasındaki sekiz saatlik 'görev'ini tamamladıktan sonra, *ücretsiz olarak* devlet ödevlerini yerine getirmesini sağlamaktır; böyle bir duruma geçiş, özellikle zordur, ama sosyalizmin tam olarak sağlamlaştırılması da ancak bu geçişle teminat altına alınabilir»? Sovyetler'deki durumu savunma çabası, revizyonistlerin Marksizm ve işçi düşmanı, kaba gerici ideolojilerini açığa vurmalarına yol açmaktadır.

61. SSSR i zarubejnie stroni posle pobedi velikoy sotsialistiçeskoy revolutsiy», Statistiçeskiy zbornik, Moskova, 1970.

62. Revizyonistlerin sık sık ileri sürdükleri itirazlardan biri de, SSCB'deki yeni burjuvazinin niçin ayrı bir parti örgütlemediği, muhalefetini niçin ayrı bir parti şeklinde yürütmediğidir. SSCB'deki proletarya diktatörlüğü şartlarında böyle bir partinin ancak illegal olarak örgütlenebileceğini bir yana bırakalım, proletaryaya ve emekçi halka karşı mücadelesinde burjuvazinin —ister iktidarda olsun, ister iktidara gelmeye çalışıyor olsun— meselesi, işçilere karşı bağımsızlığını ilan etmek değil, işçilerin bağımsızlığını önlemek; kendi ayrı sınıf partisini kurmak değil, halkın sınıfsal esaslar üzerinde örgütlenmesini engellemek; küçük bir azınlık olduğunu bildiği kendi öz varlığını tecrit etmek değil, geniş yığınlarla özdeş göstermek; sınıf farklılıklarının belirtilerini berraklaştırmak değil, sınıfları ve sınıf mücadelesini göz ardı etmektir. Esasen burjuva ideolojisinin ve siyasî teorisinin ruhu budur. Ayrı bir burjuva partisi örgütleyerek itibarı son derece yüksek olan proletarya partisine açıkça

karşı çıkmak, kaleyi içten fethetmekle şüphesiz bağdaşmazdı. Nitekim Kruşçev ve Brejnev'den önceki burjuva yolcuları da ayrı parti örgütlememişlerdi, Çin'deki burjuva yolcuları da. Ama bu, onların kurdukları hiziplerin geniş anlamıyla bir burjuva partisi niteliği taşımasını şüphesiz engellememektedir, burjuvazinin iktidar mücadelesinin aracı anlamında! Kaldı ki, ayrı bir parti kurmaksızın başka bir parti içinde örgütlenerek karşı-devrim gerçekleştirmek, burjuvazinin sadece proletaryaya karşı uyguladığı bir şey de değildir. Çan Kay-şek 1927'deki karşı-devrimini Guomindang'ın *içinde* örgütlenerek ve bu partiyi millî burjuvazinin bir partisi olmaktan çıkarıp komprador burjuvazinin bir partisi haline getirerek gerçekleştirmedi mi? Aynı şekilde, Türkiye de «tek parti» döneminde millî burjuvazinin iktidarından işbirlikçi burjuvazinin iktidarına geçmedi mi? Böyle saçma iddialar, tarihî tecrübe karşısında hiç bir geçerlilik taşımamaktadır.

63. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Yönetimiyle Aramızdaki Ayrılıkların Kökeni ve Gelişmesi*, s. 34.

Sovyet sosyal-emperyalizminin incelenmesinde temel mesele, Lenin'in emperyalizm teorisini, Sovyetler Birliği'ne uygulamaktır. «Sovyet Sosyal-Emperyalizmi Dizisi», Sovyetler Birliği ile ilgili çeşitli olguları bu anlayışla ele alacak ve sistemleştirecektir.

Dizinin bu ilk kitabı, sosyalizm ve devlet mülkiyeti; Sovyetler Birliği'nde üretim ilişkilerinin eski ve yeni durumu; kapitalizme geri dönüş tehlikesinin kaynakları konusunda Lenin'in görüşleri; Stalin dönemindeki sınıf mücadelesi ile revizyonizme karşı mücadele ve kapitalizme geri dönüşü önleme meselesindeki hatalar; Sovyetler Birliği'nde revizyonizmin iktidarı ele geçirmesi ve karşı-devrimin tamamlanması konularını ele almakta ve açıklamaktadır.

«Sovyet Sosyal-Emperyalizmi Dizisi»nin, sosyal-emperyalizm meselesinin devrimciler tarafından daha iyi kavranmasına, revizyonizme karşı mücadelenin her alanda yoğunlaştırılmasına ve bu meselenin geniş halk yığınlarına mal edilmesine hizmet edeceğini umuyoruz.

7,5 Lira